

provincie **HOLLAND**
ZUID

INGEKOMEN 0 5 JAN. 2011

**5 –minuten versie
voor Provinciale Staten**

Directie
DO
Afdeling
Milieu
Registratienummer
PZH-2010-232343243 (DOS-2007-
0015748)

Datum vergadering Gedeputeerde Staten
21 december 2010

Verzenddatum **0 5 JAN 2011**

Geheim
Nee

Portefeuillehouder
Heijningen, FD, van

Paraaf Provinciesecretaris

Termijn
26 januari 2011

Onderwerp

Vaststelling Nota Wervelender en herziening Provinciale Structuurvisie met betrekking tot de plaatsingsvisie windenergie

Bijlagen

Nota Wervelender
Herziening plaatsingsvisie PSV en bijbehorende kaart
Externe ruimtelijke adviezen en provinciale reactie

Voorstel van GS aan PS: intrekken Nota Wervel en vaststellen van Nota Wervelender en herziening plaatsingsvisie windenergie in de Provinciale Structuurvisie

1. Onderwerp in kort bestek

In de Nota Wervelender geeft de provincie haar visie op de plaatsing van windturbines. Doel is het halen van de ambities voor windenergie zoals vastgesteld in het coalitieakkoord, de Energienota en afgesproken met het Rijk. In het regeerakkoord van 30 september 2010 wordt benoemd dat de Europese duurzaamheidsnorm van 14% duurzame energie in 2020 leidend is en dat de Stimuleringsregeling Duurzame Energie, zij het in een iets andere vorm, gehandhaafd blijft. Dit regeerakkoord betekent dat maximaal inzetten op windenergie noodzakelijk blijft.

De Nota Wervelender is een heroverweging van de nota Wervel en vervangt deze. Naast het halen van de afgesproken windambities heeft de Nota tot doel: een versnelling te creëren in de realisatie van de locaties uit Wervel, zoekgebieden voor grootschalige windenergielocaties aan te wijzen en het windenergiebeleid in overeenstemming te brengen met recenter beleid voor landschap, cultuur, natuur en ruimtelijke ordening.

In de provinciale structuurvisie, die op 2 juli in Provinciale Staten is vastgesteld, is de plaatsingsvisie vanuit de ontwerp Nota Wervelender, met enkele aanvullingen, overgenomen. Deze plaatsingsvisie was tijdelijk van aard, en zou nadere invulling krijgen bij vaststelling van

Nota Wervelender. De vaststelling van Nota Wervelender gaat daarom ook gepaard met een ontwerpherziening van de plaatsingsvisie in de Provinciale Structuurvisie.

De ontwerpherziening van de Provinciale Structuurvisie gaat, in tegenstelling tot de Nota Wervelender, niet tot locatieniveau, maar beschrijft de plaatsings- en vrijwaringsgebieden in de provincie, en de criteria die de provincie hiertoe hanteert. Een kaart met de plaatsingsvisie zal worden toegevoegd aan de Provinciale Structuurvisie.

De Crisis- en herstelwet is van toepassing op windenergie. Op grond van een permanente wijziging van de Elektriciteitswet komt de bevoegdheid (Ruimtelijke Ordening) bij Provinciale Staten te liggen om voor de aanleg of uitbreiding van een productie-installatie voor opwekking van duurzame elektriciteit met behulp van windenergie met een capaciteit van ten minste 5 maar niet meer dan 100 MW gronden aan te wijzen en daarvoor een inpassingsplan te maken. Dat houdt in dat de gemeente gedurende tien jaar niet bevoegd is om bestemmingsplannen vast te stellen.

Verder hebben GS in verband met deze projecten een coördinerende taak. De Nota Wervelender geeft het ruimtelijke regime aan waarbinnen het bovenstaande van toepassing is.

Inhoudelijke keuzes

De discussie in PS over windmolens in Nationale Landschappen als het Groene Hart reflecteert de kritische benadering van windmolens in het (open) landschap. Er is behoefte voor kwetsbare gebieden het belang van het landschap zwaarder te laten wegen dan dat van duurzame energie. In dit voorstel is scherper dan voorheen gewogen op welke locaties windmolens aanvaardbaar zijn en waar niet. In het Groene Hart zijn in beginsel geen windmolens toegestaan.

Daar waar - zoals de randen van Nationale Landschappen - windmolens wel inpasbaar kunnen zijn maar garanties nodig zijn met betrekking tot de kwaliteit van het landschap, is gekozen voor de inschakeling van deskundig advies: bijvoorbeeld een Q-team. De PARK heeft ook geadviseerd over dit vraagstuk; het advies is bijgevoegd. Anderzijds wordt ingezet op duidelijkheid van de mogelijkheden en het proces.

2. Afbakening van (wettelijk) kader en partijen

a. Europees/nationaal/provinciaal wettelijk en beleidskader

Wro, Elektriciteitswet, Wet Milieubeheer, Crisis- en herstelwet

b. Relatie andere interne beleidsterreinen

Het plaatsen van windturbines heeft gevolgen voor het landschap en de ruimtelijke kwaliteit. Er bestaat daarom een relatie met de beleidsterreinen ruimtelijke ordening en groen. Ook de vrijwaringsgebieden in Zuid-Holland zijn geformuleerd in nauwe samenspraak met de beleidsterreinen Groen, Natuur, Cultuur en Ruimtelijke Ordening. Windturbines hebben effect op de directe leefomgeving rondom de turbine. Er is daarom eveneens afgestemd met de beleidsterreinen geluid en externe veiligheid. Het plaatsen van windturbines heeft gevolgen voor het landschap en de ruimtelijke kwaliteit. Voor de inhoudelijke aanpassing van de nota op basis van de Statencommissie van 1 december 2010 is er afgestemd met Cultuur en Ruimtelijke Ordening.

c. Relatie externe partijen

Gemeenten, gemeentelijke samenwerkingsverbanden, initiatiefnemers, projectontwikkelaars, coöperaties en burgers

3. Procesbeschrijving en rol Staten

a. Voorgeschiedenis

In 2003 is Nota Wervel vastgesteld en deze is in 2006 herzien. De Nota Wervelender is een actualisatie en verdere uitwerking van de Nota Wervel. De Nota Wervelender is daarmee een heroverweging van de Nota Wervel en vervangt deze. De ontwerp Nota Wervelender is op 2 maart 2010 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. De ontwerp Nota Wervelender heeft van 1 juni tot en met 20 juli ter inzage gelegen. Op 2 juli hebben Provinciale Staten de Provinciale Structuurvisie vastgesteld, inclusief de plaatsingsvisie van de ontwerp Nota Wervelender. Provinciale Staten hebben aan de vrijwaringsgebieden de randen van het Groene Hart toegevoegd, om deze zo te vrijwaren van windturbines totdat Nota Wervelender zou worden vastgesteld. Nota Wervelender is 9 november door GS vastgesteld. De Statencommissie Ruimte en Wonen hebben de nota 1 december 2010 behandeld. In de vergadering van de Statencommissie heeft de eerste portefeuillehouder enkele toezeggingen gedaan aan de Statencommissie, die een wijziging van de Nota Wervelender en de herziening plaatsingsvisie windenergie in de Provinciale Structuurvisie tot gevolg hebben:

Inhoudelijk

1. De A16 zal als een studielocatie worden aangemerkt
 - locatie 85, A16 Zuidpunt Dordrecht, als studie locatie toegevoegd: Haalbaarheid onderzoeken. De locatie ligt aan de binnenrand van vrijwaringsgebied. Bij het onderzoek dient in ieder geval gekeken te worden naar de effecten op het topgebied De Dordtse Biesbosch en zal moeten worden afgewogen of in dit topgebied gebouwd kan worden. Het belang van het topgebied is de openheid van het landschap en deze locatie kan invloed hebben op de beleving van die openheid van het landschap. De locatie dient daarom te worden getoetst door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De locatie ligt niet in Natura 2000 gebied.
 - locatie 85 op de kaart opgenomen
2. Voor de Oostvlietpolder wordt een koppeling gemaakt tussen het realiseren van een bedrijventerrein en het plaatsen van windturbines, dus ook bij géén bedrijventerrein, géén windmolens
 - A4 Leiden, locatie 7 aangepast: De plaatsing van de windturbines is alleen aan de orde als de Oostvlietpolder als bedrijfsterrrein wordt ontwikkeld. Wanneer deze locatie niet haalbaar is, een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar.

Redactioneel

1. Het woordje 'alleen' wordt geschrapt met betrekking tot het in beginsel toelaten van solitaire windturbines
 - "alleen" verwijderd in de samenvatting en in de plaatsingsvisie bij solitaire windturbines zowel in de Nota Wervelender als in de herziening van de PSV.
2. Na 4 jaar komt er een tussentijdse evaluatie
 - in paragraaf 1.1. de volgende zin toegevoegd: De uitvoering van de nota Wervelender zal aan het einde van de volgende coalitieperiode worden geëvalueerd.
3. Op pagina 8 zal de tekst over 'kleine, maar felle groepen' neutraler worden geformuleerd
 - in paragraaf 2.2. tekst over de kleine maar felle groep van tegenstanders verwijderd.

Daarnaast is de Nota Wervelender op het volgende punt in overeenstemming gebracht met de Nota van Beantwoording Nota Wervelender:

- locatie 47.8 in paragraaf 3.4 en de tabel studielocaties aangepast: De windturbines dienen op of direct grenzend aan het bedrijfsterrein te worden gesitueerd.

b. Waar staan we nu?

De fase van beleidsuitwerking

Nota Wervelender zit nu in de fase van beleidsuitwerking. Het betreft een nadere uitwerking van het provinciale windenergiebeleid.

c. Vervolprocedure

De Nota Wervelender en de herziening van de plaatsingsvisie windenergie in de Provinciale Structuurvisie met bijbehorende kaart worden ter vaststelling aangeboden aan Provinciale Staten.

4. Financiële aspecten (dekking en risico's)

De provinciale Nota 'Energie in uitvoeringsperspectief' loopt tot en met 2011. Alle middelen die benodigd zijn voor het uitvoeren van het energieprogramma zijn dan ook tot en met 2011 gealloceerd.

Technische & proces vragen en informatie bij

Ambtenaar
B.J. Verschoor

Telefoon 8456
Kamer D5.33

onderwerp

Vaststelling Nota Wervelender en herziening plaatsingsvisie PSV

1 Ontwerpbesluit

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelet op:

- artikel 105, lid 1 van de Provinciewet
- artikel 2.2 van de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro)

Besluiten:

1. In te trekken de Nota Wervel en vast te stellen de Nota Wervelender waarmee een versnelling van de windenergieopgave tot stand wordt gebracht en het windenergiebeleid in overeenstemming is gebracht met beleid voor landschap, natuur, cultuur en ruimtelijke ordening.
2. Vast te stellen de herziening van de plaatsingsvisie windenergie met bijbehorende kaart in de Provinciale Structuurvisie 'Visie op Zuid-Holland', voortkomend uit de Nota Wervelender, conform bijgaand gewijzigd ontwerp en met planidentificatie NL.IMRO.9928.DOSx2007x 0015748SV-VA01, conform de artikelen 1.2.1 tot en met 1.2.5 Bro in elektronische vorm vastgelegd, in die vorm vastgesteld en een volledige verbeelding daarvan op papier vastgesteld.

Den Haag,

Provinciale Staten van Zuid-Holland,
griffier, voorzitter,

2 Toelichting

1. In de Nota Wervelender geeft de provincie haar visie op de plaatsing van windturbines. Doel is het halen van de ambities voor windenergie zoals vastgesteld in het coalitieakkoord, de Energienota en afgesproken met het Rijk.
2. In de provinciale structuurvisie, die op 2 juli in Provinciale Staten is vastgesteld, is de plaatsingsvisie vanuit de ontwerp Nota Wervelender, met enkele aanvullingen, overgenomen. Deze plaatsingsvisie was tijdelijk van aard, en zou nadere invulling krijgen bij vaststelling van Nota Wervelender. De vaststelling van Nota Wervelender gaat daarom ook gepaard met een herziening van de plaatsingsvisie in de Provinciale Structuurvisie.

Ten behoeve van de afronding van de Nota Wervelender is aan het Kwaliteitsteam Groene Hart, de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK - Eric Luijten) en de Provinciale Adviescommissie Leefomgevingskwaliteit (PAL) advies gevraagd. De PPC heeft op de ontwerpnota geadviseerd. De adviezen en de verwerking daarvan is te vinden in de bijlage.

Nota Wervelender

Gewijzigde versie

Op basis van de Statencommissie dd 1 december 2010

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	5
1.1 Leeswijzer	5
1.2 Waarom windenergie?	5
1.3 Doelstellingen	5
1.4 Rijksbeleid voor windenergie	6
1.5 Windenergie technisch betrouwbaar en rendabel	7
1.6 Meer windenergie in een sneller tempo	7
2. Evaluatie, stand van zaken en hoe nu verder	8
2.1 De aantallen: eerst groei, nu stagnatie.	8
2.2 Evaluatie van het proces.....	8
3. Een nieuw ruimtelijk kader	10
3.1 Inleiding	10
3.2 Gebieden voor windenergie	10
3.3 Gebieden waar windturbines ongewenst zijn.....	12
3.4 Consequenties van de nieuwe plaatsingsvisie op locaties uit Nota Wervel	14
3.5 Toekomstige groei en regionale verdeling	16
4. Instrumentarium	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Convenanten	18
4.3 Werkafspraken	18
4.4 Samenwerking tussen provincie en gemeenten	19
4.5 Provinciale rol en Provinciale Structuurvisie	19
4.6 Stroomversneller	19
4.7 Crisis- en herstelwet	19
5. Vervolgproces	20
5.1 Activiteiten	20
6. De locaties	22
6.1 Inleiding	22
6.2 Gewenste locaties	24
6.3 Studielocaties	26
6.4 Te realiseren / gerealiseerde opstellingen	28
Bijlage 1 Het voorafgaande proces en werkzaamheden	30

Samenvatting

Voorliggende nota heeft als doel om:

- De locaties uit de Nota Wervel te evalueren, te herbevestigen en te actualiseren,
- De plaatsingsvisie uit de Nota Wervel (uit 2003) te actualiseren aan de hand van recent beleid op het gebied van landschap, natuur en ruimtelijke ordening
- een versnelling te creëren in het realisatietempo van de locaties uit Wervel,
- repeterende discussies over de noodzaak en de locatiekeuze betreffende windenergie te doen verminderen,
- duidelijkheid te geven over de inzet van provinciaal instrumentarium,
- een doorkijk te geven naar de plaatsing van 1.000 MW in het jaar 2020,
- nieuwe door marktpartijen aangedragen locaties aan te geven,
- om voor te bereiden dat studielocaties omgezet worden in gewenste locaties,
- zoekgebieden voor grootschalige windenergielocaties aan te wijzen en,
- de afspraken te bevestigen die in het convenant voor het Rotterdamse havengebied gemaakt zijn.

De Nota Wervelender is daarmee een heroverweging van de Nota Wervel en vervangt deze.

Naast de heroverweging van het plaatsingsbeleid heeft de Nota Wervelender vooral de status van een uitvoeringsnota. Het gewijzigde (plaatsings)beleid wordt ook opgenomen in de Provinciale Structuur Visie.

Europa en Nederland hebben zeer ambitieuze energie- en klimaat doelstellingen. In 2020 moet 20% van het energieverbruik gedekt worden door duurzame energie. Windenergie is daarin onmisbaar. De nationale doelstelling is om 4.000 MW aan windenergie op land vergund te hebben in 2011 en 6.000 MW in 2020.

Zuid-Holland streeft naar een opgesteld vermogen van 350 MW in 2015. In het Klimaat en Energie-akkoord dat het IPO heeft afgesloten met het rijk is voor Zuid-Holland een voor 2020 na te streven opgesteld vermogen van 720 MW opgenomen. In de provinciale Nota "Energiebeleid in uitvoeringsperspectief" (vastgesteld door PS op 9 september 2009) hebben we aangegeven dat we in 2020 circa 1.000 MW in onze provincie haalbaar lijkt.

Het rijk stimuleert windenergieprojecten met de subsidie Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE). Mede daardoor is windenergie een economisch rendabele investering en is er een toenemende vraag naar geschikte locaties.

Het windenergievermogen in Zuid-Holland bedraagt 246 MW, maar sinds 2007 stagneert de groei. Locaties zijn schaars en, mede als gevolg van lokale weerstand, moeilijk te ontwikkelen. Gemeenten en marktpartijen vragen om ondersteuning en leiderschap vanuit de provincie.

Voor gebieden waar windenergie gewenst is, geldt het volgende (zie figuur 2: 'plaatsingsgebieden'):

1. De groei op korte termijn moet gerealiseerd worden met de locaties uit deze nota. Als een locatie niet geschikt blijkt te zijn of wanneer een gemeente een locatie niet geschikt acht, zal in de gemeente of in de regio gezocht kunnen worden naar een alternatieve locatie die past binnen de plaatsingsvisie.
2. De groei op de middellange termijn wordt vooral gebundeld in de concentratiegebieden, namelijk het havengebied van Rotterdam, de randzone van Goeree-Overflakkee, de zuidrand van Voorne-Putten (daar waar water en land elkaar ontmoeten) en de A16-zone op het eiland van Dordrecht.
3. Windturbines worden bij voorkeur geplaatst in lijnopstellingen langs grote infrastructuur (snelwegen, kanalen, spoorwegen en rivieren), grootschalige bedrijvigheid of economische activiteiten en grootschalige scheidslijnen tussen land en water.

4. Op/in grote bedrijventerreinen/glastuinbouwgebieden (tenminste 50 hectare) zijn in beginsel solitaire turbines toegestaan.

Naast een positieve keuze voor windenergie in Zuid-Holland zijn er echter ook gebieden waar windenergie niet wenselijk is. De plaatsingsvisie van Nota Wervelender is ten opzichte van Nota Wervel gedeeltelijk gewijzigd als gevolg van recente beleidswijzigingen. In de Nationale en provinciale landschappen, zoals het Groene Hart, de topgebieden voor cultureel erfgoed, de Natura 2000-gebieden en de "funnel" van Zestienhoven zijn windturbines niet toegestaan.

De beoogde verdeling over Zuid-Holland is als volgt:

	Gepaatst medio 2009	Doelstelling 2015	Visie 2020
Stadsregio Rotterdam (incl. 200-300 MW nearshore)	151 MW	200 MW	500-600 MW
Goeree-Overflakkee	46 MW	70 MW	200-300 MW
Overig Zuid-Holland	50 MW	80 MW	200-300 MW
Totaal Zuid-Holland	246 MW	350 MW	1.000 MW

In de aanloop naar deze nota zijn zowel de gemeenten als de marktpartijen uitgebreid geconsulteerd. In het vervolgproces zal de provincie eveneens samenwerken met gemeenten en marktpartijen. Er zullen convenanten en werkafspraken gemaakt worden over en met:

- Het Rotterdamse Havengebied (ondertekend op 5 september 2009).
- De Rotterdamse Stadsregio
- Goeree-Overflakkee
- De Hoeksche Waard
- De regio Holland-Rijnland
- De regio Midden-Holland
- De Merwedezone
- De regio Haaglanden
- Individuele gemeenten

De provincie is zich bewust van de sleutelrol die gemeenten hebben in het politieke en planologische proces en zal daarbij inhoudelijk en procesmatig ondersteuning blijven bieden. Het provinciebestuur zet in op concrete bestuursakkoorden met individuele regio's en/of gemeenten waarin zowel procesafspraken als ook resultaten met elkaar worden afgesproken. Via het Stroomversnellerprogramma worden onder andere instrumenten ontwikkeld om gemeenten te faciliteren het plaatsingsproces van windmolens te versnellen. De provinciale Nota 'Energie in uitvoeringsperspectief' loopt tot en met 2011. Alle middelen die benodigd zijn voor het uitvoeren van het energieprogramma zijn dan ook tot en met 2011 gealloceerd. Verwacht wordt dat de nota na de provinciale Statenverkiezingen in maart 2011, op basis van een nieuw coalitieakkoord, zal worden geactualiseerd en dat de bijbehorende middelen voor de periode na 2011 zullen worden toegewezen. Het provinciaal bestuur kan, in uiterste gevallen, gebruik maken van de bevoegdheden uit de Wro, conform de sturingsfilosofie uit de PSV. Daarbij zal terughoudendheid worden betracht, maar in gevallen van onwil zal worden ingegrepen.

Van studie- naar gewenste locatie

Op basis van de plaatsingsvisie heeft een integrale afweging van de locaties plaatsgevonden. Studielocaties zijn die locaties waar nog nader onderzoek nodig is. Gewenste locaties zijn in principe (milieu)technisch en ruimtelijk haalbaar en vanuit het standpunt van de provincie gewenst, maar moeten nog worden onderschreven door de betreffende gemeente.

1. Inleiding

1.1 Leeswijzer

Voor u ligt de Nota Wervelender. Deze nota is een actualisatie en verdere uitwerking van het beleid uit de Nota Wervel, welke in herziene versie op 26 april 2006 is vastgesteld. De ruimtelijke uitgangspunten voor de plaatsing van windturbines uit de Nota Wervel zijn aangescherpt.

Voorliggende nota heeft als doel om:

- de plaatsingsvisie windenergie te actualiseren en aan te scherpen,
- de locaties uit de Nota Wervel te evalueren, te herbevestigen en te actualiseren,
- een versnelling te creëren in het realisatietempo van de locaties uit Wervel,
- repeterende discussies over de noodzaak en de locatiekeuze betreffende windenergie te doen verminderen
- duidelijkheid te geven over de inzet van provinciaal instrumentarium,
- een doorkijk te geven naar de plaatsing van 1.000 MW in het jaar 2020,
- nieuwe door marktpartijen aangedragen locaties aan te geven,
- om voor te bereiden dat studielocaties omgezet worden in gewenste locaties,
- zoekgebieden voor grootschalige windenergielocaties aan te wijzen en,
- de afspraken te bevestigen die in het convenant voor het Rotterdamse havengebied gemaakt zijn.

De Nota Wervelender is daarmee een heroverweging van de Nota Wervel en vervangt deze.

Naast de heroverweging van beleid heeft de Nota Wervelender vooral de status van een uitvoeringsnota. Het gewijzigde (plaatsings)beleid wordt immers ook opgenomen in de Provinciale Structuur Visie. De uitvoering van de Nota Wervelender zal aan het einde van de volgende coalitieperiode worden geëvalueerd.

1.2 Waarom windenergie?

Ons huidige energiegebruik is niet duurzaam. Duurzaam wil zeggen dat het nooit opraakt. Wereldwijd stijgt de vraag naar energie. Europa is voor 50% afhankelijk van de import van fossiele energie. De trend is dat deze afhankelijkheid de komende decennia toe zal nemen tot 70 à 80%. Europa en Nederland worden daardoor erg afhankelijk van enkele producerende landen, wat een bedreiging vormt voor onze economische groei en stabiliteit. Alternatieve technieken voor energieopwekking, zoals windenergie, zijn belangrijk om ook in de toekomst onze energiebehoefte veilig te stellen.

Het gebruik van fossiele brandstoffen leidt tot emissies (uitstoot van afvalstoffen) die bijdragen aan klimaatverandering en aan verschillende andere milieu- en gezondheidsproblemen. Door de verbranding van bijvoorbeeld steenkool ontstaan broeikasgassen, zoals CO₂. Deze gassen veroorzaken opwarming van de atmosfeer en dat heeft effecten op het klimaat op aarde. Duurzame energie heeft dit nadeel niet en ook de uitstoot van fijn stof en verzurende stoffen als NO_x, SO₂ wordt voorkomen.

1.3 Doelstellingen

De provincie heeft in het Coalitieakkoord 2007-2011 de volgende doelstellingen opgenomen:

- 20% reductie van CO₂ uitstoot
- 20% energiebesparing
- 20% gebruik van duurzame energie

Deze provinciale doelstellingen sluiten aan op rijksdoelstellingen. Het kabinet heeft als doel om het aandeel duurzame energie (uit zon, biomassa en wind) van het totale energiegebruik van 3,4 % nu te verhogen naar 20% in 2020. Dat is een grote uitdaging die aansluit bij afspraken die in Europa zijn gemaakt. In het rijksprogramma Schoon en Zuinig is aangegeven dat de eerstkomende jaren de groei van duurzame energie in Nederland vooral zal moeten komen van windenergie. Haalbare duurzame alternatieven die evenveel of minder subsidie vragen zijn voorlopig niet in voldoende mate aanwezig. De doelstelling is om 4.000 MW aan windenergie op land vergund te hebben in 2011 en 6.000 MW in 2020. In het regeerakkoord van 30 september 2010 wordt benoemd dat de Europese duurzaamheidsnorm van 14% duurzame energie in 2020 leidend is. De Stimuleringsregeling Duurzame Energie, zij het in een iets andere vorm, blijft gehandhaafd. Dit regeerakkoord betekent dat maximaal inzetten op windenergie noodzakelijk blijft.

Windenergie is ook een belangrijke pijler onder de doelen uit het provinciale coalitieakkoord, zoals te zien is in tabel 1. Zuid-Holland streeft naar een opgesteld vermogen van 350 MW in 2015.

In een bijlage bij het Klimaat- en Energieakkoord tussen rijk en provincies is aangegeven in welke mate de verschillende vormen van duurzame energie bij kunnen dragen aan de doelstelling "20-20-20". Windenergie geeft in de berekeningen bij het Klimaat- en Energieakkoord van 14 januari 2009 ná (het bijstoken van) biomassa de grootste potentiële bijdrage aan duurzame energie. Voor Zuid-Holland is daar omgerekend een getal van 720 MW voor windenergie op land uitgekomen.

Daarnaast zijn er waarschijnlijk op langere termijn ook mogelijkheden nearshore de kust van de Maasvlakte II (ter grootte van 300 MW)¹.

In de provinciale Nota "Energiebeleid in uitvoeringsperspectief" (vastgesteld door PS op 9 september 2009) hebben we daarom in een vooruitblik op 2020 aangegeven dat 1.000 MW aan opgesteld windenergievermogen in onze provincie haalbaar lijkt.

Deze 1.000 MW is daarom voor het behalen van de Rijksdoelstellingen en de afspraken uit het Klimaat en energieakkoord tussen Rijk en provincies cruciaal.

Afspraak	jaar	aantal
BLOW-convenant	2010	≥ 205 MW
Nota Wervel (2003)	2010	≥ 250 MW
Herziening Nota Wervel (2006)	2015	≥ 350 MW
Klimaat- en Energieakkoord (2009)	2020	≥ 720 MW (op land)
Energienota (2009) : vooruitblik	2020	1000 MW (incl. 200-300 MW nearshore)

Tabel 1: Afspraken en doelstellingen m.b.t. windenergie

1.4 Rijksbeleid voor windenergie

In het Bestuurlijk overleg tussen VNG, IPO en het Rijk van 12 februari 2009 is opdracht gegeven om een ruimtelijke verkenning uit te voeren naar de doorgroeimogelijkheden van wind op land; het Ruimtelijk Perspectief. Er zou ruimte gezocht moeten worden voor minimaal 6000 MW in Nederland.

¹ Op basis van de "Quick scan potenties voor windenergie in Zuid-Holland" (Xplorelab /Bureau Nieuwe Gracht, september 2008)

Naast onderzoek naar de ruimtelijke en windenergetische kansen en mogelijkheden was de opdracht om zoveel mogelijk organisaties en burgers bij het proces te betrekken.

In de voorlopige concepten van het Ruimtelijk Perspectief is een onderverdeling van Nederland gemaakt in: concentratiegebieden, combinatiegebieden en vrijwaringsgebieden.

Concentratiegebieden zijn gebieden waar een of enkele windparken van méér dan 100 MW kunnen worden gerealiseerd. In combinatiegebieden zijn wel windmolens mogelijk maar in beperkte omvang en met beperkte hoogte. Deze zouden vooral gecombineerd moeten worden met infrastructuur of in een industriële omgeving. Vrijwaringsgebieden zijn gebieden waar windmolens wettelijk verboden, onmogelijk of onwenselijk zijn.

Voor Zuid-Holland betekent dat het Rotterdamse havengebied, Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee aangemerkt worden als zoekgebied voor concentratie.

De nationale landschappen Groene Hart en Hoeksche Waard, de Natura 2000-gebieden in Zuid-Holland en het invlieggebied van Rotterdam Airport zijn aangemerkt als vrijwaringsgebieden.

1.5 Windenergie technisch betrouwbaar en rendabel

Windturbines zijn de afgelopen jaren groter, betrouwbaarder en economisch aantrekkelijker geworden. Turbines staan op masten van ongeveer 80 tot 100 meter en hebben een vermogen van 2 of meer MegaWatt (MW) per stuk. De elektriciteitsproductie per turbine is gelijk aan het verbruik van ruim 1.700 huishoudens. Windenergie is een 'bewezen techniek' en de kostprijs van windenergie zal de komende jaren verder afnemen. De techniek rondom windturbines is sterk in ontwikkeling. Dit zal op termijn aanleiding zijn om de plaatsingsvisie te herzien.

Het rijk stimuleert windenergieprojecten met de subsidie Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE). Mede door deze subsidie is de exploitatie van windenergieprojecten in geheel Zuid-Holland economisch haalbaar. Vanwege stijgende energieprijzen en betere prestaties van windturbines, is er een reële verwachting dat windenergie binnen 10 jaar geen subsidie meer nodig heeft. De vraag van energiebedrijven en andere marktpartijen naar geschikte windenergielocaties zal daardoor verder toenemen. De provincie is de partij die daarvoor de ruimtelijke inpassing mogelijk kan maken en maatschappelijk draagvlak kan verwerven.

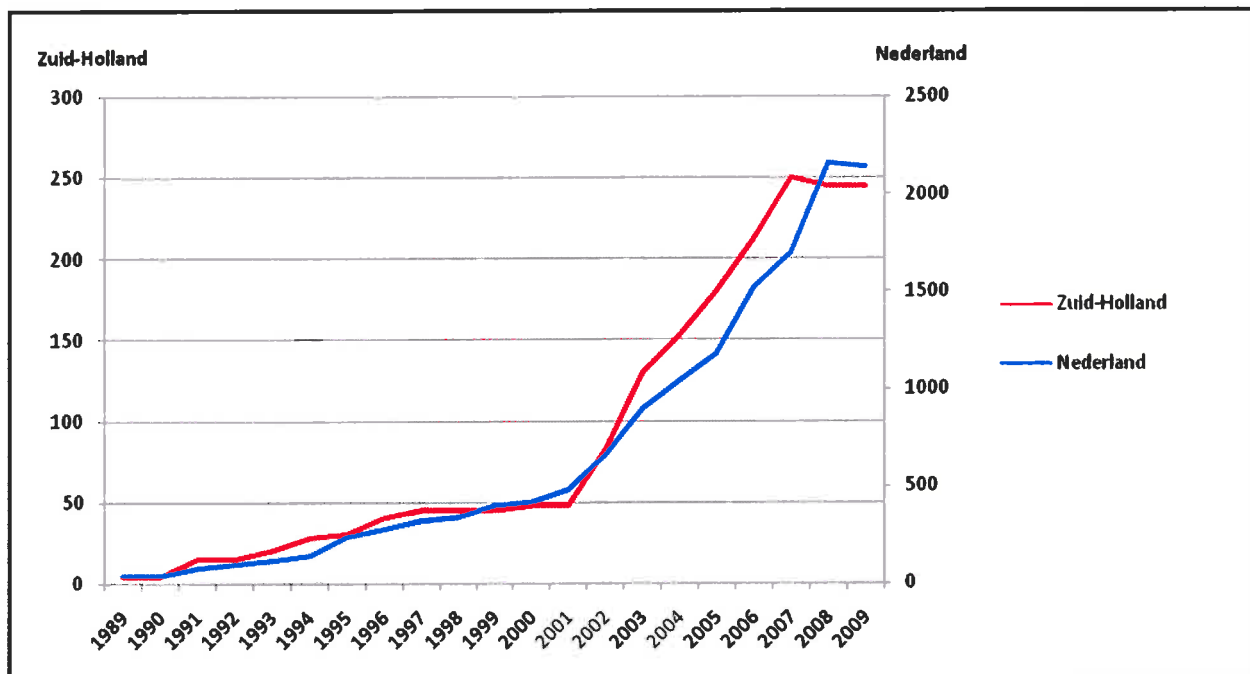
1.6 Meer windenergie in een sneller tempo

In het kader van bovenstaande doelstellingen wil de provincie meer versnelling brengen in de realisatie van windenergie. Door de vraag naar locaties en door de toegenomen afmetingen van windturbines is een goede ruimtelijke planning essentieel. Hiervoor is deze Nota Wervelender opgesteld; om een versnelling in de realisatie op locaties te bewerkstelligen en om nieuwe locaties en gebieden op land te duiden waar windenergie zich op de langere termijn kan concentreren.

2. Evaluatie, stand van zaken en hoe nu verder

2.1 De aantallen: eerst groei, nu stagnatie.

In Zuid-Holland zijn de afgelopen jaren veel windenergieprojecten gerealiseerd. Inspanningen van marktpartijen, gemeenten en de provincie hebben geresulteerd in 149 windturbines, samen goed voor een vermogen van 246 MW. Een relatief groot deel daarvan (151 MW) is geplaatst in het havengebied van Rotterdam. Landelijk groeide het opgestelde windvermogen, inclusief twee windparken op de Noordzee, tot 2.220 MW².

Figuur 1: Opgesteld windvermogen, Nederland en Zuid-Holland, 1989-2009.

Echter sinds 2007 stagneert de groei; zowel nationaal als in Zuid-Holland, zie figuur 1. Dat heeft te maken met veranderingen in het nationale subsidieregime en omdat nieuwe locaties schaars en moeilijk te ontwikkelen zijn. Het 'laaghangende fruit' is reeds geplukt. Toekomstige projecten moeten gerealiseerd worden op de resterende ruim 50 locaties uit de Nota Wervel en op nieuwe locaties.

2.2 Evaluatie van het proces

Het besluitvormingsproces rond windenergieprojecten speelt zich, binnen nationale en provinciale kaders, voornamelijk af op gemeentelijk niveau. Projectontwikkelaars en initiatiefnemers komen met plannen om locaties te ontwikkelen en gemeenten hebben het primaat in de politieke en planologische besluitvorming daarover.

Uit een nationale studie³ naar 'projecten in de pijplijn' blijkt dat van alle plannen die volgens provinciaal beleid toegestaan of zelfs wenselijk zijn, 53% niet tot realisatie komt, vanwege één of meer belemmeringen. Het komt veel voor dat, ondanks het ontbreken van duidelijke milieutechnische of ruimtelijke belemmeringen, het gemeentebestuur of de gemeenteraad toch tegen het windproject stemt.

Windenergieprojecten worden op lokaal nivo vaak bestreden. Een veel gehoord argument luidt: "We zijn niet tegen windenergie, maar wel tegen windturbines op deze locatie: ze ontsieren het

² Bron Wind Service Holland - Stand van zaken per 9 juli 2009

³ Bron: projectenboek windenergie VROM, Bosch & Van Rijn 2008

landschap". Uit opiniepeilingen⁴ blijkt dat windenergie weliswaar een zeer ruim algemeen maatschappelijk draagvlak heeft, maar rond specifieke windprojecten zijn het vooral de direct omwonenden die tegen de plannen protesteren⁵.

Gemeentebestuurders zijn verdeeld over de vraag hoe hiermee om moet worden gegaan. Tijdens een speciale bestuurdersconferentie ter voorbereiding op deze nota, wezen enkele wethouders op de mogelijkheid die de Wro biedt om de besluitvorming over windenergie van de gemeente naar de provincie te verplaatsen, ook vanwege het gemeentegrens overstijgende landschappelijke en visuele karakter van windturbines.

Geconcludeerd kan worden dat de hiervoor geconstateerde stagnatie in de ontwikkeling van windenergie en de grotere ambitie vragen om een nieuwe actualisatie van de Nota Wervel met als meest belangrijke doelen:

- een versnelling te creëren in het realisatietempo van de locaties uit Wervel,
- een doorkijk te geven naar de plaatsing van 1.000 MW in het jaar 2020.

Dit kan als volgt bereikt worden:

- De grotere ambities worden met name ingevuld door de zoekgebieden voor concentratiegebieden, zoals die vastgelegd zijn in de PSV (hoofdstuk 3)
- Met het "zachte" instrumentarium zullen we proberen een versnelling aan te brengen (hoofdstuk 4)
- Met regio's zullen we vervolgstappen zetten om naar een versnelde uitvoering te komen (hoofdstuk 5)

⁴ O.a. Energie-enquête, Price Waterhouse Coopers, 2009

⁵ O.a. Draagvlaktest Alphen aan den Rijn, Universiteit van Amsterdam, 2008

3. Een nieuw ruimtelijk kader

3.1 Inleiding

De vorige plaatsingsvisie voor windenergie, welke was opgenomen in de door PS vastgestelde Nota Wervel, stamde uit 2003. Sindsdien hebben beleidswijzigingen plaatsgevonden op het gebied van met name landschap, natuur en ruimtelijke ordening. Belangrijke veranderingen zijn de Nationale Landschappen, met bijbehorende 'icoonprojecten', de provinciale landschappen en de Natura 2000-gebieden. Een andere opvallende verandering is dat de huidige generatie windturbines veel groter zijn dan in 2003.

Het was daarom wenselijk om de plaatsingsvisie te actualiseren en deze op te nemen in de Provinciale Structuurvisie. De plaatsingsvisie omvat:

- Plaatsingsgebieden: waar plaatsing gewenst is
- Vrijwaringsgebieden: waar plaatsing ongewenst is
- Concentratiegebieden: Enkele plaatsingsgebieden geschikt voor grootschalige windenergie
- Raden Nationale Landschappen
- Solitaire windturbines
- Overig gebied

In dit hoofdstuk worden bovenstaande elementen toegelicht.

3.2 Gebieden voor windenergie

Er zijn gebieden in Zuid-Holland waar de toevoeging van windturbines goed samengaat met de bestaande aard en structuur van het landschap. Deze zijn ruimtelijk als volgt over de provincie gespreid.

- In het noordelijke deel van de provincie, boven de Nieuwe Waterweg en de IJssel. Daar staan windparken langs grote lange infrastructurele lijnen. Windenergieopstellingen sluiten aan bij bebouwingscontouren en gebieden met economische dynamiek.
- In het midden van de provincie, langs de as Maasvlakte-Rotterdam-Drechtsteden-Merwedezone, is concentratie van windenergie gewenst. Opstellingen sluiten aan bij economische en logistieke dynamiek en stedelijke bebouwing.
- In het zuiden, op delen van de Zuid-Hollandse eilanden, is ruimte voor het creëren van windenergie. Grote lijnopstellingen staan op plekken waar het waait: waar water en land elkaar ontmoeten, op dammen en dijken. Concentratie van wind is gewenst aan de randen van Goeree Overflakkee en de zuidrand van Voorne-Putten.

Figuur 2 geeft de gebieden waar de plaatsing van windturbines gewenst is.

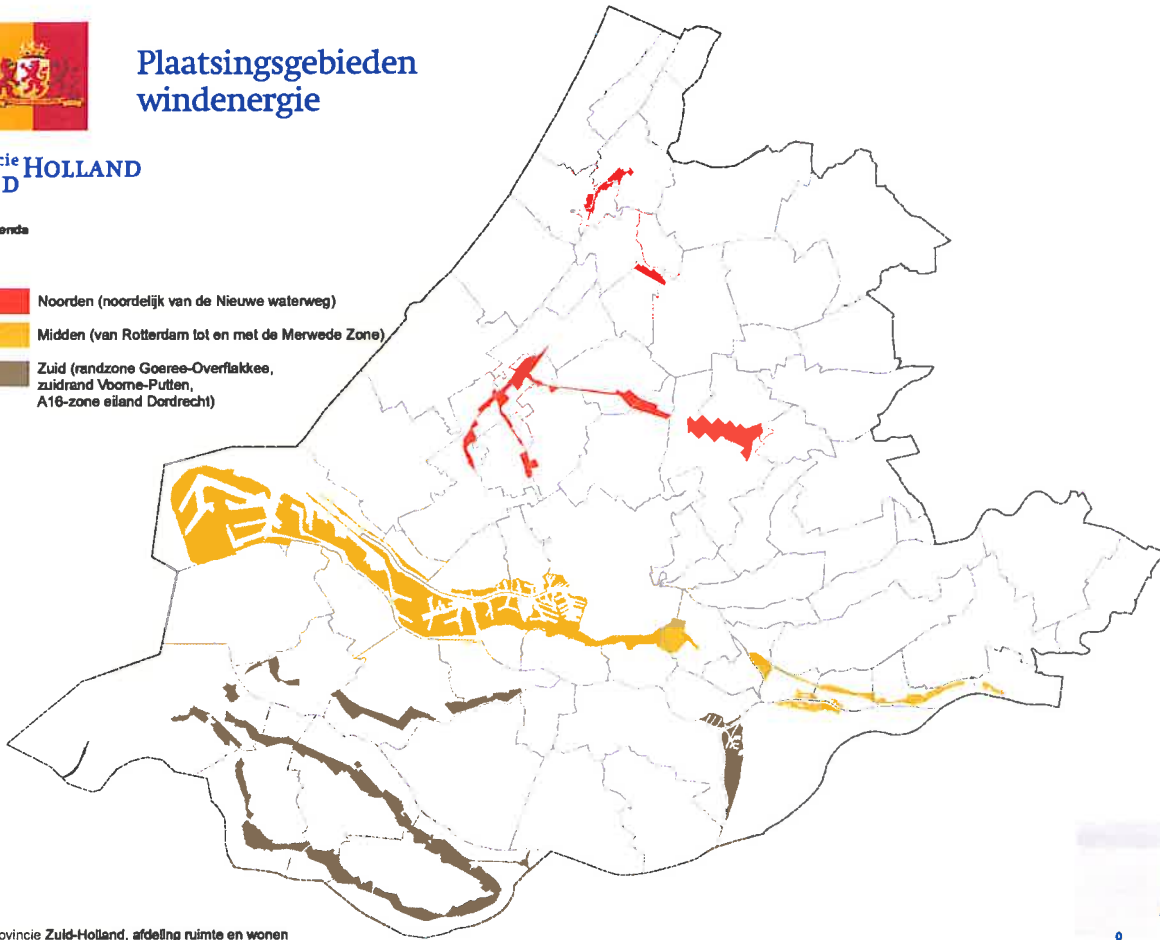

Plaatsingsgebieden windenergie

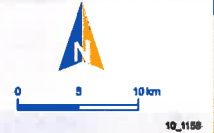
provincie **HOLLAND**
ZUID

Legenda

- Noorden (noordelijk van de Nieuwe waterweg)
- Midden (van Rotterdam tot en met de Merwede Zone)
- Zuid (randzone Goeree-Overflakkee, zuidrand Voorne-Putten, A16-zone eiland Dordrecht)

©provincie Zuid-Holland, afdeling ruimte en wonen
PZH_plaatsingsgebied windenergie_25102010

Figuur 2: gebieden waar de plaatsing van windturbines gewenst is.

3.3 Gebieden waar windturbines ongewenst zijn.

Windturbines laten zich niet goed verenigen met cultuurhistorisch of landschappelijk waardevolle gebieden. Daar zijn windturbines ongewenst. De hoge turbines zouden daar de beleving van maat en schaal van het landschap negatief beïnvloeden. Het gaat om de volgende gebieden (zie figuur 3):

- Nationale landschappen: Landschappen die internationaal zeldzaam of uniek zijn en waar verrommeling wordt tegengegaan. De nationale landschappen zijn vastgelegd in de Nota Ruimte. In Zuid-Holland betreft het de Hoeksche Waard en het Groene Hart.
- Windenergie is in Natura 2000-gebieden, beschermde natuurmonumenten en de EHS, vanwege de natuurwaarden in principe niet mogelijk.
- Provinciale landschappen, vanwege de landschappelijke en recreatieve kwaliteiten.
- Topgebieden cultureel erfgoed

Aan de randen van bovenstaande vrijwaringsgebieden is plaatsing van windturbineopstellingen onder voorwaarden wel mogelijk, bijvoorbeeld afhankelijk van de natuurwaarden en mate van verstoring (externe werking en cumulatie). De voorkeur gaat ook hier uit naar de combinatie met open wateren, dammen en dijken, hoofdinfrastructuur en bedrijventerreinen. Daar waar Nationaal Landschap en plaatsingsgebied aan elkaar grenzen is voor de nadere beoordeling en afweging een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies vereist.

Figuur 3: gebieden waar de plaatsing van windturbines ongewenst is.

Dit alles leidt tot de volgende plaatsingsvisie:

1. Plaatsingsgebieden

- Noordelijk deel van de provincie, boven de Nieuwe Waterweg en de Lek: zones langs snelwegen in combinatie met bedrijvigheid.
- Midden van de provincie: zone Maasvlakte –Rotterdam – Drechtsteden- Merwedezone gekoppeld aan grootschalige infrastructuur met bedrijvigheid en logistiek.
- Zuidelijk deel van de provincie: zones gekoppeld aan grootschalige infrastructuur (dammen, dijken) en grootschalige scheidslijnen tussen land en water,

2. Vrijwaringsgebieden

- De Nationale Landschappen Groene Hart en Hoeksche Waard, vanwege landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
- Natura2000-gebieden, de EHS en beschermde natuurmonumenten, vanwege ecologische waarden.
- Provinciale landschappen, vanwege de landschappelijke en recreatieve waarden.
- Topgebieden cultureel erfgoed vanwege de cultuurhistorische waarden.
- Aanvliegroutes en – funnels van vliegvelden, vanwege veiligheidsrisico's.

3. Concentratiegebieden

Enkele plaatsingsgebieden zijn bij uitstek geschikt als concentratiegebied voor windenergie (windpark) namelijk het havengebied van Rotterdam (Maasvlakte en Europoort), de randzone van Goeree-Overflakkee en de zuidrand van Voorne-Putten. Deze gebieden worden als voorkeurslocatie beschouwd.

4. Randen Nationale Landschappen

Waar plaatsingsgebied en Nationaal Landschap aan elkaar grenzen is plaatsing van windturbines onder voorwaarde mogelijk aan weerszijde van de begrenzing. Hier is een nadere beoordeling en afweging aan de orde op basis van maatwerk. Opstellingen moeten in deze randzones qua situering, aantal turbines en ashoogte ruimtelijk inpasbaar zijn en de kernkwaliteiten van het landschap niet onevenredig aantasten. Hierbij wordt uitgegaan van de fysieke, waarneembare topografische eigenschappen van het landschap. Voor de nadere beoordeling en afweging is een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies vereist (bijvoorbeeld van het kwaliteitsteam voor het betreffende nationale landschap), gevolgd door een besluit van Provinciale Staten. Bij invulling van deze raakvlakken wordt uitgegaan van het reële landschap. De fysieke, waarneembare, topografische eigenschappen zijn richtinggevend voor de plaatsing van windturbines. Bij de plaatsing in de randen van de Nationale Landschappen geldt dat de windturbines qua ashoogte moeten passen bij de structuur van het landschap. Dit moet in het kwaliteitsadvies worden meegenomen.

De aard van de natuurwaarden en de mate van verstoring (externe werking en cumulatie) worden meegenomen in de regelgeving. Dit betreft derhalve uitzonderingen op het afwegingskader, waar redenen voor zijn om ze desalniettemin in besluitvorming te brengen.

5. Solitaire windturbines

Solitaire windturbines zijn in beginsel toegestaan op grote bedrijventerreinen en in glastuinbouwgebieden van tenminste 50 ha.

6. Overig gebied

In de categorie overig gebied is plaatsing van windturbines in beginsel niet mogelijk, tenzij voldaan wordt aan de voorwaarden van de plaatsingsvisie en zolang er geen grote concentratie van windturbines ontstaat.

Er wordt een onderscheid gemaakt in twee typen locaties: gewenste locaties en studielocaties. Deze locaties zijn opgenomen in hoofdstuk 6. Naast deze locaties zijn binnen de plaatsingsvisie aanvullende locaties mogelijk. Deze zijn in deze nota nog niet benoemd.

Met deze nieuwe plaatsingsvisie is tevens een uitwerking gegeven van de lange termijn visie voor windenergie van het rijk.

3.4 Consequenties van de nieuwe plaatsingsvisie op locaties uit Nota Wervel

Bovenstaande plaatsingsvisie heeft gevolgen voor volgende locaties:

Locaties midden in een nationaal of provinciaal landschap

Alle locaties die midden in een nationaal of provinciaal landschap liggen worden in principe geschrapt, tenzij deze ver in procedure zijn of vanwege een koppeling met een groot economisch complex.

Geschrapt zijn:

- Locatie 10 Bodegraven langs de A12 (2 MW).
- Locatie 11 Reeuwijk langs de A12 (9 MW)
- Locatie 12 Reeuwijk/Woerden langs de A12 (9 MW)
- Locatie 21 Zevenhuizen-Moerkappelle: het meest westelijk van deze locatie (3 MW)

Uitzonderingen zijn:

- Locatie 66 N11 Alphen aan den Rijn
Deze locatie langs de N11 ligt weliswaar in het Groene Hart, maar omdat de locatie op verzoek van de gemeente in 2006 aan de Nota Wervel is toegevoegd, gekoppeld is aan het bedrijfsterrein ten noorden van de N11 en het multimodaal centrum ten zuiden van de N 11 en omdat er reeds vergevorderde planologische voorbereidingen zijn getroffen, is deze locatie gehandhaafd als studielocatie (15 MW).
- Locatie 67 Bodegraven-Noord langs de N11 en gekoppeld aan bedrijfsterrein Rijnhoek
Deze locatie is als compensatie gedacht voor het schrappen van locatie 10, 11 en 12 (15 MW)
- Locatie 47-8 Bedrijventerrein Gorinchem Noord
De windturbines dienen op of direct grenzend aan het bedrijfsterrein te worden gesitueerd. De gemeente heeft in het voorontwerp van het bestemmingsplan beargumenteerd dat de windturbines buiten het bedrijfsterrein zijn geplaatst, omdat plaatsing op het bedrijventerrein niet mogelijk zou zijn vanwege de hindercirkels van de turbines zelf en de aanwezigheid van de aardgastransportleiding. Dit is in tegenspraak met de transformatievisie Merwedezone, waarin expliciet de eis staat dat windturbines binnen de contouren van het industrieterrein moeten worden gerealiseerd. Het voorontwerpbestemmingsplan is nog niet in procedure. (9MW)
- Locatie 46 Kijfhoek Zwijndrecht
De locatie vormt een geheel met het rangeercomplex (15 MW)

Voor deze uitzonderingen geldt de volgende procedure:

Voordat deze locaties in een bestemmingsplan worden opgenomen, is een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies vereist (bijvoorbeeld van het kwaliteitsteam voor het betreffende Nationale Landschap) gevolgd door een besluit van Provinciale Staten.

Locaties aan de randen van de nationale of provinciale landschappen

Alle locaties die aan de randen van de nationale of provinciale landschappen liggen worden een studielocatie.

Voordat deze locaties in een bestemmingsplan worden opgenomen, is een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies vereist (bijvoorbeeld van het kwaliteitsteam voor het betreffende Nationale Landschap) gevolgd door een besluit van Provinciale Staten.

Een dergelijke procedure geldt voor de volgende locaties:

Locatie 7	A4 Leiden (6 MW) (buiten Nationaal Landschap)
Locatie 8	Uitbreiding bestaande locatie Zoeterwoude (3 MW) (binnen Nationaal Landschap; onlangs zienswijze ingediend)
Locatie 84	Bedrijfsterrein Heineken Zoeterwoude (12 MW) (buiten Nationaal Landschap)
Locatie 47-7	Hardinxveld-Giessendam (9 MW) (buiten Nationaal Landschap)
Locatie 47-3	Sliedrecht Betuwelijn (9 MW) (binnen Nationaal Landschap)
Locatie 47-2	Graafstroom Betuwelijn (9 MW) (binnen Nationaal Landschap)
Locatie 54	's Gravendeel Zuid; uitbreiding van bestaande locatie 55 (9 MW) (binnen Nationaal Landschap)
Locatie 57	Uitbreiding van bestaande locatie Westerse Polder te Cromstrijen (6 MW) (binnen Nationaal Landschap)
Locatie 45	Binnenmaas; regionaal bedrijfsterrein (15 à 30 MW) (binnen Nationaal Landschap)
Locatie 50	Spui Korendijk; dit was een gewenste locatie uit de huidige Nota Wervel; deze locatie sluit aan op het zoekgebied in Voorne-Putten

Locatie 25, 26 en 27, Delft.

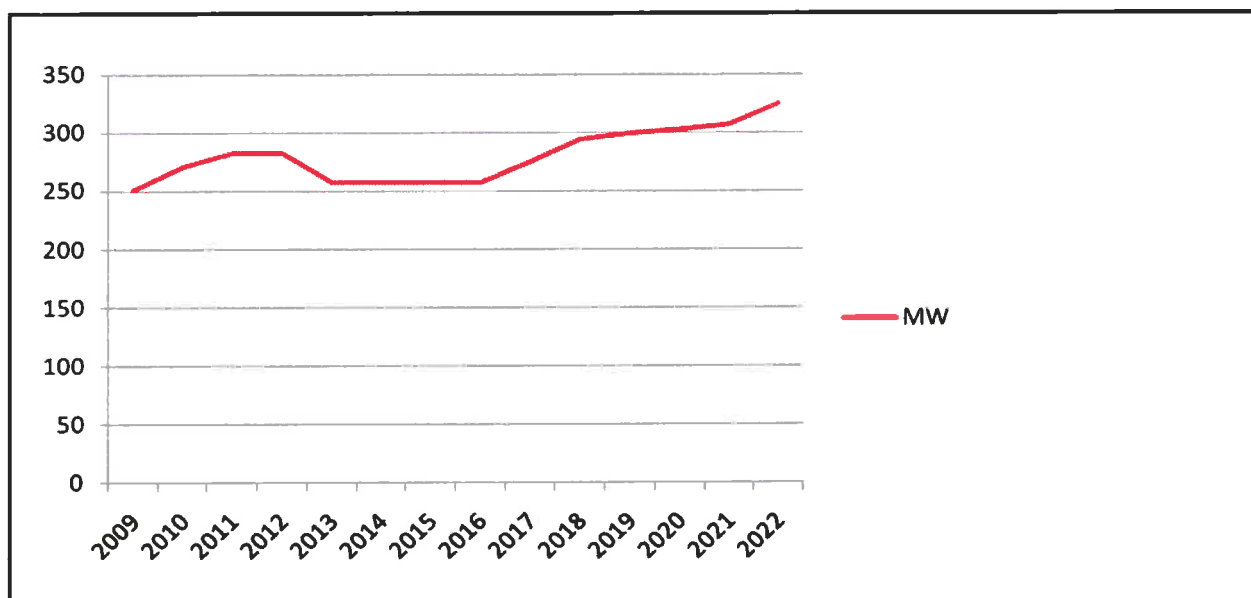
Deze locaties (samen circa 9 MW) worden niet meer in het provinciale beleid opgenomen omdat realisatie vanwege bouwhoogtebeperking door vliegveld Rotterdam onmogelijk is. Kleinere windmolens zijn in principe wel mogelijk.

De turbines langs de randen op het oostelijk deel van Goeree-Overflakkee worden geplaatst in lijnopstellingen.

3.5 Toekomstige groei en regionale verdeling

Een deel van de reeds gerealiseerde windenergieprojecten bestaat uit relatief kleine turbines van minder dan 3 MW. De turbine-eigenaren zullen deze projecten in de toekomst opschalen naar moderne turbines van 3 of meer MW per stuk. Dit geldt niet voor de locaties in en aan de randen van een Nationaal Landschap. Deze opstellingen moeten qua situering, aantal turbines en ashoogte ruimtelijk inpasbaar blijven en de kernkwaliteiten van het landschap niet onevenredig aantasten. Hierbij wordt uitgegaan van de fysieke, waarneembare topografische eigenschappen van het landschap.

Het Zuid-Hollandse windenergievermogen zal door deze autonome ontwikkeling in de periode tot 2020 groeien van de huidige 251 MW naar circa 325 MW, zie figuur 4.

Figuur 4: Verwachte autonome groei door vervanging en opschaling van bestaande turbines, 2009-2022

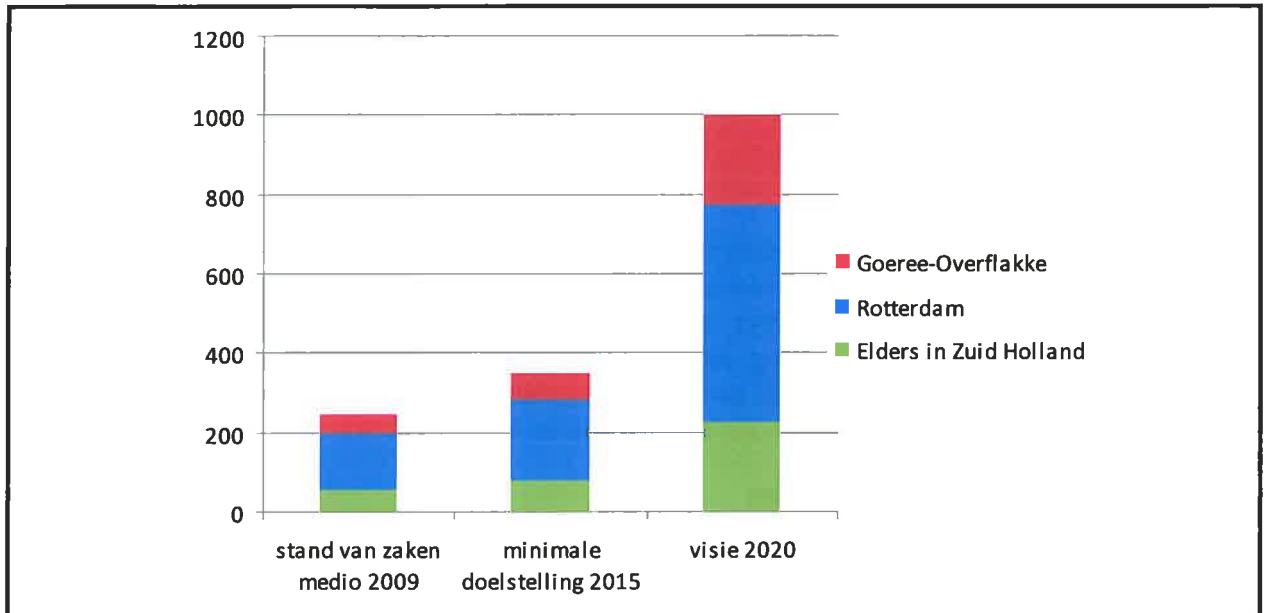
Het grootste deel van deze autonome groei zal plaatsvinden tussen 2017 en 2020. Na verwachting zal in 2013 ongeveer 25 MW aan windvermogen verwijderd worden in de Rotterdamse haven vanwege de bouw van Maasvlakte 2.

Om de beoogde inzet van de provincie van 1.000 MW in 2020 te bereiken zal 675 MW nieuw vermogen bijgeplaatst moeten worden. De beoogde verdeling, gebaseerd op voorlopige schattingen, de provincie is als volgt:

	<i>Geploaatst medio 2009</i>	<i>Doelstelling 2015</i>	<i>Visie 2020</i>
<i>Stadsregio Rotterdam</i>	<i>151 MW</i>	<i>200 MW</i>	<i>500-600 MW⁶</i>
<i>Goeree-Overflakkee</i>	<i>46 MW</i>	<i>70 MW</i>	<i>200-300 MW⁷</i>
<i>Overig Zuid-Holland</i>	<i>50 MW</i>	<i>80 MW</i>	<i>200-300 MW</i>
<i>Totaal Zuid-Holland</i>	<i>246 MW</i>	<i>350 MW</i>	<i>1.000 MW</i>

⁶ Op basis van quick scans van plaatsingsmogelijkheden in de regio én inclusief de nog te onderzoeken mogelijkheden nearshore.

⁷ Voorlopige schatting.

Figuur 5: Verdeling van windvermogen over Zuid-Holland

4. Instrumentarium

4.1 Inleiding

Voor alle locaties en plaatsingsgebieden geldt dat ondersteunend beleid wordt ingezet om tot realisatie te komen. De provincie Zuid-Holland kan haar ambities niet alleen realiseren. Vooral gemeenten spelen een zeer belangrijke rol: zij zijn verantwoordelijk voor de politieke en planologische besluitvorming. Als voorbereiding op voorliggende Nota Wervelender heeft intensief overleg plaatsgevonden met projectontwikkelaars en gemeenten. De provincie zal samen met alle betrokkenen gebruik maken van de volgende instrumenten.

4.2 Convenanten

Met partijen in het Rotterdamse havengebied is op 5 september 2009 een convenant afgesloten. Daarin is opgenomen dat gewerkt wordt aan ten minste een verdubbeling van het windvermogen in 2020 op openbare terreinen. De locaties waar dit gerealiseerd kan worden zijn onderzocht en zijn opgenomen in deze Nota Wervelender. Daarnaast zal getracht worden om plaatsingsmogelijkheden op ("private") terreinen van de ondernemingen in het havengebied te benutten. Met de gemeenten uit de stadsregio Rotterdam wordt gewerkt aan vergelijkbare afspraken (zie hoofdstuk 5; vervolgproces).

4.3 Werkafspraken

Om het plaatsingstempo van windenergie in Zuid-Holland te versnellen, zullen met individuele gemeenten locatiespecifieke werkafspraken gemaakt worden over de realisatie van de Wervelenderlocaties.

De Nota Wervel gaf gemeenten geen ruimte voor eigen plaatsingsafwegingen. Om daaraan tegemoet te komen, wordt deze mogelijkheid geïntroduceerd én gebonden aan een termijn.

Om NIMBY gedrag te voorkomen is de beleidslijn om een opgave in een gemeente te handhaven. Als een locatie niet geschikt blijkt te zijn, zal in de gemeente of in de regio gezocht worden naar een alternatieve locatie, die past binnen de plaatsingsvisie.

Uiteraard moeten alternatieve locaties passen in het ruimtelijk kader voor windenergie (hoofdstuk 3) van de provincie.

Gewenste locaties

Uit een quick scan voor alle locaties uit de Nota Wervel blijkt dat een aantal locaties, dat in de Nota Wervel nog het predicaat studielocatie hadden, technisch goed mogelijk te zijn. Indien deze locaties ook pasten in het nieuwe ruimtelijk kader, dan zijn deze locaties omgezet naar (door de provincie) gewenste locaties.

Om snelheid in het besluitvormingsproces te behouden is het uitgangspunt dat locaties op korte termijn in gemeentelijke bestemmingsplannen worden opgenomen. Voor alle gewenste locaties geldt dat de provincie verwacht dat deze locaties binnen 2 jaar opgenomen zijn in een bestemmingsplan. Is dit vanwege technische en/of bestuurlijke argumenten niet mogelijk, dan zal er binnen deze 2 jaar een alternatieve locatie in een bestemmingsplan moeten worden vastgelegd, mits deze past binnen de plaatsingsvisie.

Studielocaties

Studielocaties zijn locaties die:

- a) Nog nader fysiek en milieutechnisch onderzocht moeten worden of:
- b) Nog nader moeten worden afgewogen door Provinciale Staten op basis van een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies.

4.4 Samenwerking tussen provincie en gemeenten

De provinciale doelstellingen zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van bestuurlijke samenwerking met de gemeenten. De Zuid-Hollandse gemeenten zijn mede verantwoordelijk voor het slagen van de provinciale ambities. De provincie zal de gemeenten inhoudelijke en procesmatige ondersteuning geven. Dit gebeurt o.a. door de 'Toolbox Windenergie' die door de provincie is ontwikkeld. De provincie gaat voor een volledige uitvoering van de locaties. Het provinciebestuur zet daarom in op concrete bestuursakkoorden met individuele gemeenten en/of regio's waarin zowel procesafspraken als ook resultaten met elkaar worden afgesproken.

4.5 Provinciale rol en Provinciale Structuurvisie

Windenergie is in de PSV aangemerkt als provinciaal belang. De nieuwe plaatsingsvisie uit hoofdstuk 3 van deze nota is in de PSV opgenomen. Hiermee is het mogelijk om de grotere ambities voor windenergie te accommoderen.

In de PSV is opgenomen dat de provincie een regierol heeft wanneer het gaat over het aanwijzen van locaties voor de realisatie van windenergie. Wanneer er overeenstemming bereikt is met de betreffende gemeente zal de provincie een faciliterende rol op zich nemen. Middelen die genoemd worden zijn:

- Bestuurlijke afspraken - Vooroverleg en agenderen, vervolgens worden bestuurlijke afspraken gemaakt en vastgelegd.
- Juridische instrumenten - Bestemmingsplannen die moeten worden aangepast. Indien nodig zet provincie haar interventie-instrumenten in.

Hoewel het primaat van planologische besluitvorming bij de gemeenten ligt, kan het provinciaal bestuur, in uiterste gevallen, gebruik maken van de bevoegdheden uit de Wro, conform de sturingsfilosofie uit de PSV.

Wat betreft de provinciale inzet zal de provincie de komende periode vooral kiezen voor de concentratiegebieden.

4.6 Stroomversneller

In het zogenaamde Stroomversnellerprogramma zijn instrumenten ontwikkeld (in de vorm van een toolbox) die gemeenten faciliteren om het plaatsingsproces van windmolens te versnellen. In deze toolbox worden instrumenten aangeboden die bruikbaar zijn voor het versnellen van het plaatsingsproces. Concreet wordt hierbij ingezet op het leveren van kennis en kunde ten aanzien van burgerparticipatie en participatiemodellen, kennis over financiële belemmeringen en oplossingen, en worden heldere afspraken tussen betrokken partijen gecommuniceerd.

4.7 Crisis- en herstelwet

De Crisis- en herstelwet (CHW) is van toepassing binnen het door de provincie gewenste ruimtelijke regime, zoals vastgelegd in deze nota. Voor de specifieke locaties is onderscheid gemaakt tussen gewenste en studielocaties. Op de gewenste locaties wil de provincie windturbines, voor de studielocaties geldt dat uit onderzoek naar o.a. fysieke en technische haalbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en milieu-effecten moet blijken dat de locatie geschikt is. De provincie zal gepast gebruik maken van de mogelijkheden die de crisis- en herstelwet biedt om de ambities te realiseren.

5.1 Activiteiten

Voor de locaties uit de Nota Wervel zijn tijdens de bezoeken aan de gemeenten afspraken gemaakt om tot een versnelde realisatie te komen.

Met het oog op de 1.000 MW die in 2020 gerealiseerd moet zijn zullen er nog locaties toegevoegd dienen te worden. Hiervoor worden de volgende stappen ondernomen:

a. Windenergie op bedrijventerreinen in de Rotterdamse haven.

Als uitbreiding is er in het "Convenant Realisatie Windenergie in de Rotterdamse haven" afgesproken dat Deltalinqs in samenwerking met het Havenbedrijf, de provincie Zuid-Holland en het RCI een tweede traject gaan starten om bedrijven geïnteresseerd te krijgen om windturbines op hun (private) bedrijventerreinen te plaatsen.

b. Windconvenant Stadsregio Rotterdam

In de 16 gemeenten in Stadsregio Rotterdam is een Quick Scan uitgevoerd naar potentiële windenergielocaties. Tijdens de bezoeken aan de wethouders van de betreffende gemeenten is deze studie onder de aandacht gebracht en gevraagd naar de bereidwilligheid van de gemeente om (een van) deze locaties op te nemen in een windenergie convenant voor de regio. De regio is momenteel bezig met de voorbereiding van dit convenant. Ondertekening wordt op korte termijn verwacht.

c. Energievisie Goeree-Overflakkee

Uit een verkenning van de ruimtelijke mogelijkheden in Zuid-Holland blijkt dat, naast Rotterdam, Goeree-Overflakkee de beste mogelijkheden biedt als concentratiegebied voor windenergie. De gemeenten van Goeree-Overflakkee, de provincie en andere betrokkenen hebben gewerkt aan een integrale energievisie. Daarin zijn, naast windenergie, ook de realisatiemogelijkheden van andere vormen van duurzame energie (getijde-, zon-, bio-, zoet- en zoutwater- et cetera) onderzocht. De rand van Goeree-Overflakkee is plaatsingsbied aangewezen. De provincie richt er op, de integrale energievisie met de bovenregionale opgave uit te breiden.

d. Regio Holland-Rijnland

De regio heeft aangegeven dat zij de mogelijkheden wil bestuderen om een doelstelling van 20% duurzame energie onder bereik te brengen. De provincie nodigt de regio uit om daarbij ook extra mogelijkheden voor windenergie in beschouwing te nemen, mits deze uiteraard passen binnen de plaatsingsvisie. De plaatsingsgebieden gelegen in deze regio zou hier de uitgelezen mogelijkheden voor kunnen bieden.

e. Regio Midden-Holland

In de regio is een windconvenant ondertekend in 2002. Dit convenant heeft een geldigheidsduur tot juni 2008. De provincie nodigt de gemeenten uit dit convenant te gaan herzien en in lijn te brengen met de plaatsingsvisie.

f. Merwedezone

De provincie heeft moeten constateren dat de taakstelling voor windenergie conform de provinciale Nota Wervel (40 Megawatt) nog (steeds) niet is gerealiseerd. Deze regionale taakstelling blijft gehandhaafd. De provincie gaat samen met de gemeenten de mogelijkheden bekijken van de locaties 47-2, 47-3, 47-5, 47-7 en 47-9 en andere vormen van duurzame energie.

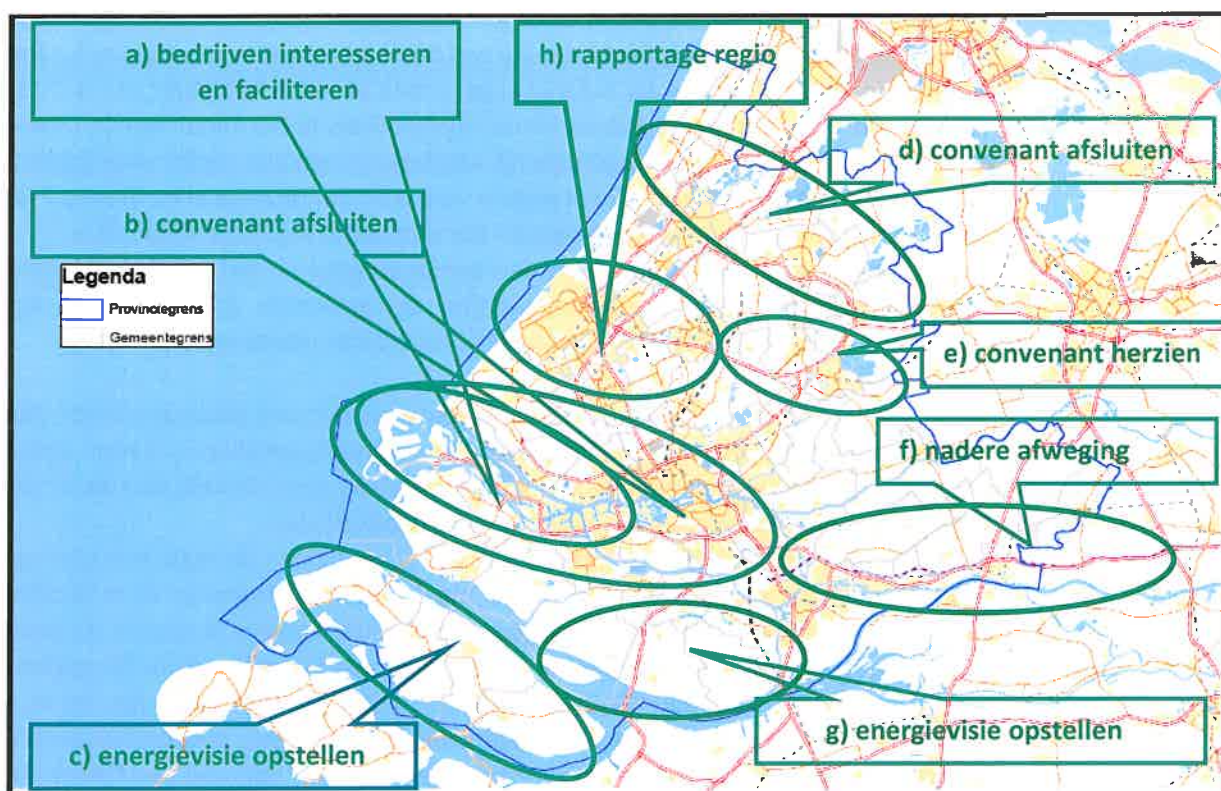
g. Hoeksche Waard

De provincie wil samen met de regio voor de langere termijn een energievisie maken (waarvan windenergie ook onderdeel uitmaakt). Daarbij is een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en een nadere afweging door PS aan de orde.

h. Haaglanden

Vanuit het stadsgewest wordt een (beloofde) rapportage verwacht hoe om te gaan met de diverse mogelijkheden en belemmeringen.

Hieronder staan deze stappen in de locatiekaart weergegeven. Binnen de cirkels worden in de toekomst nog nieuwe locaties verwacht:

Figuur 6: De stappen die nog genomen worden.

6. De locaties

6.1 Inleiding

Op basis van onderzoek, consultaties en convenanten stellen wij voor om de status van een aantal locaties te gaan veranderen. Bij sommige locaties kan dat nu al; bijvoorbeeld omdat deze in een concentratiegebied liggen en omdat daar tussen de gemeenten en de provincie al afspraken over gemaakt zijn. Bij de meeste locaties zullen echter nadere afspraken met de gemeenten.

Er worden verschillende type locaties onderscheiden in de Nota Wervelender:

- **Gewenste locaties:**
Gewenst betekent dat een opstelling past binnen ons ruimtelijk kader, in principe haalbaar is en vanuit het standpunt van de provincie ook gewenst is. Deze wenselijkheid wordt nog niet in alle gevallen ook door de betreffende gemeente onderschreven. In de meeste gevallen zijn de locaties (of inrichtingsalternatieven) al wel bij de gemeenten in onderzoek. Deze locaties waren al in de Nota Wervel als zodanig opgenomen of zijn in het kader van het convenant voor het Rotterdamse Havengebied nieuw afgesproken. In het kader van de uitvoering van de Nota Wervelender blijven wij nadrukkelijk aandacht geven aan verder overleg en afstemming met de gemeenten en regio's. De provincie verwacht dat deze locaties binnen 2 jaar in een bestemmingsplan worden opgenomen en dat een vlotte realisatie mogelijk is.⁸ Zoals hiervoor is opgemerkt worden een aantal locaties uit het windenergieconvenant voor het Rotterdamse Havengebied opgenomen als gewenste locaties. Deze liggen in een concentratiegebied; hierdoor is geen nadere ruimtelijke afweging meer nodig.
- **Studielocaties:**
Bij de studielocaties heeft voor de meeste locaties onderzoek plaatsgevonden naar de fysieke haalbaarheid en inpassingsmogelijkheden. In sommige gevallen is nader onderzoek nodig voordat er een uitspraak gedaan kan worden over de geschiktheid van de locatie. De markt heeft voorts aangegeven deze locaties te willen ontwikkelen.
Wanneer deze locatie niet geschikt blijkt te zijn zal er binnen de regio een alternatieve locatie gezocht moeten worden, die past in de plaatsingsvisie. Wanneer deze locaties, of indien nodig een alternatief, de status van gewenste locatie krijgen, verwacht de provincie dat ze binnen 2 jaar na het verkrijgen van die status in een bestemmingsplan zijn opgenomen. Indien een locatie in of aan de randen van een Nationale Landschap ligt, dient, voordat een dergelijke locatie in een bestemmingsplan wordt opgenomen, is een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies vereist. Dit advies wordt samen met een voorstel van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten voorgelegd.
- **Gerealiseerde opstellingen:**
Dit zijn opstellingen die al gerealiseerd zijn. Van deze locaties wordt verwacht dat deze worden opgeschaald op het moment dat dit financieel aantrekkelijk is voor de exploitant. De praktijk leert dat dit ongeveer 15 jaar na bouw gebeurt. In de prognoses van de provincie is opgenomen dat alle gerealiseerde opstellingen na 15 jaar worden opgeschaald naar windturbines met een vermogen van 3MW. Dit zijn opstellingen die al gerealiseerd zijn. Van deze locaties wordt verwacht dat deze worden opgeschaald op het moment dat dit financieel aantrekkelijk is voor de exploitant en past binnen de plaatsingsvisie. De praktijk leert dat dit ongeveer 15 jaar na bouw gebeurt. In de prognoses van de provincie is opgenomen dat alle

⁸ De Electriciteitswet verplicht de provincie om onder bepaalde condities zelf over te gaan tot het vaststellen van een inpassingsplan. Dat houdt onder andere in dat de gemeente gedurende tien jaar niet bevoegd is om bestemmingsplannen vast te stellen. De aanpassingstermijn van twee jaar die gemeenten krijgen klopt dan niet meer. In die gevallen wordt uitgegaan van de termijnen op basis van het toepassen van de Electriciteitswet.

gerealiseerde opstellingen na 15 jaar worden opgeschaald naar windturbines met een vermogen van 3MW.

De locaties uit de Nota Wervelender staan hieronder per type gegeven. De tabel geeft het nummer en de naam, eventuele opmerkingen, het aantal MW en welke verandering deze is ondergaan ten opzichte van de Nota Wervel.

6.2 Gewenste locaties

Nummer	Naam	Verandering t.o.v. Nota Wervel	Stappen die ondernomen moeten worden	MW
18	Landsinghage Oost Zoetermeer	Gewenste locatie gebleven.	Vergunning is verleend. Het project is in ontwikkeling.	12
20	A12 Bleiswijk	Was studielocatie. Vanwege toekomstige plannen waarschijnlijk moeilijk realiseerbaar.	Onderzoek of windenergie samen kan gaan met toekomstige ontwikkelingen. Wanneer deze locatie niet haalbaar is een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar .	9
21	A12 Zevenhuizen-Moerkapelle	Was studielocatie. Technisch is het goed mogelijk om hier windturbines te realiseren.	De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in een bestemmingsplan is opgenomen.	9
22	Gouwepark	Gewenste locatie gebleven. Plaatsing van 6 windturbines is onderzocht en goed mogelijk.	De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in een bestemmingsplan is opgenomen en snel gerealiseerd kan worden.	18
28	A20 Maasland	Gewenste locatie gebleven. Blijkt ruimtelijk moeilijk realiseerbaar te zijn. Participatie van omwonenden en bedrijven vereist.	Haalbaarheid uitzoeken. Draagvlak voor participatie onder omwonenden en bedrijven in kaart brengen. Wanneer deze locatie niet haalbaar is een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar	9
29	Nieuwe Waterweg Noord Hoek van Holland	Was studielocatie. Technisch goed realiseerbaar	2 ^e tranche locatie <u>orig</u> convenant Rotterdams Havengebied, gaande het onderzoek verschoven naar het westen. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is opgenomen.	18
40	Nieuwe waterweg Noord Vlaardingen	Was studielocatie. Technisch realiseerbaar. Externe veiligheid is een aandachtspunt.	2 ^e tranche locatie <u>orig</u> convenant Rotterdams Havengebied. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is opgenomen.	6
41	Tunnelmond Schiedam/Vlaardingen	Was studielocatie. Technisch realiseerbaar.	2 ^e tranche locatie <u>orig</u> convenant Rotterdams Havengebied. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in een bestemmingsplan is opgenomen.	12
43	Hartelbrug Spijkenisse/Rotterdam	Gewenste locatie gebleven. Technisch goed realiseerbaar.	Maakt onderdeel uit van het <u>huidige</u> convenant Rotterdams Havengebied. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in een bestemmingsplan is opgenomen.	6
47-1	Polder Nieuwland Alblasserdam	Was studielocatie .Technisch realiseerbaar.	Voorkeurslocaties transformatievisie Merwedezone. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 in bestemmingsplan is opgenomen.	6
47-4	Oosteinde Papendrecht	Was studielocatie .Technisch realiseerbaar.	Voorkeurslocaties transformatievisie Merwedezone. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 in bestemmingsplan is opgenomen.	6
48	Haringvlietdam+ Hellevoetsluis	Gewenste locatie gebleven. Technisch realiseerbaar.	De provincie verwacht dat de opschaling van deze bestaande opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is opgenomen.	9
51	Oude Maas Zwijndrecht West	Gewenste locatie(= bedrijfsterrein) gebleven. Technisch realiseerbaar.	Gelegen nabij Hoeksche Waard; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is opgenomen.	6
53	Dordtsche Kil Dordrecht	Gewenste locatie (= bedrijfsterrein) gebleven. Technisch realiseerbaar.	Gelegen nabij Hoeksche Waard; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplannen is opgenomen.	10
58	N215 Goedereede/Dirksland	Gewenste locatie gebleven. Technisch realiseerbaar.	De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplannen is opgenomen, dan wel dat de gemeente een alternatief heeft aangedragen.	6
60	Martina Corneliapolder	Was studielocatie. Technisch realiseerbaar.	De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is	12

			opgenomen.	
63	Battenoord+ Middelharnis	Was studielocatie. Technisch realiseerbaar.	De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is opgenomen.	15
65	Hellegatsplein Oostflakkee	Was studielocatie. Technisch realiseerbaar. Natuuronderzoek rond EHS noodzakelijk.	De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is opgenomen.	12
69	Zeewering MV2	Nieuwe locatie	Conform Convenant Havengebied 2009; ligt in concentratiegebied	108
73	Suurhoffbrug	Nieuwe locatie	Conform Convenant Havengebied 2009; ligt in concentratiegebied	9
79	Neckarweg	Nieuwe locatie	Conform Convenant Havengebied 2009; ligt in concentratiegebied	6
81	Nieuwe Sluisweg	Nieuwe locatie	Conform Convenant Havengebied 2009; ligt in concentratiegebied	27
Totaal gewenste locaties				331

6.3 Studielocaties

Nummer	Naam	Verandering t.o.v. Nota Wervel	Opmerking	MW
2	A44 Sassenheim	Studielocatie gebleven. Onduidelijkheden over mogelijkheden vanwege externe veiligheid m.b.t. het bedrijf Akzo Nobel Sikkens en gasleiding.	Haalbaarheid uitzoeken. Standpunt van Akzo Nobel Sikkens uitzoeken. Wanneer deze locatie niet haalbaar is, een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar.	6
3	A44 Oegstgeest	Studielocatie gebleven. Kan alleen gerealiseerd worden wanneer grondeigenaren participeren. Deze hebben aangegeven geen belangstelling in windturbines te hebben.	Wanneer grondeigenaren bij hun standpunt blijven zal er een alternatieve locatie in de gemeente / regio gevonden moeten worden welke binnen 2 jaar moet worden opgenomen in het bestemmingsplan.	9
4	A4 4 Rijnsburg	Van gewenste locatie in een studielocatie veranderd. De locatie is onder de huidige omstandigheden moeilijk te realiseren. Een lijnopstelling is alleen mogelijk wanneer deze meegenomen worden in de herontwikkeling van het bedrijventerrein.	De gemeente zal ervoor moeten zorgdragen dat een lijnopstelling van windenergie meegenomen wordt in de plannen van het bedrijventerrein. Wanneer dit niet gebeurt, moet er een alternatieve locatie in de gemeente / regio worden gevonden. De provincie verwacht dat deze opstelling of een alternatief binnen 2 jaar in bestemmingsplannen is opgenomen.	15
7	A4 Leiden	Van <i>gewenste</i> naar studielocatie veranderd vanwege ligging aan de rand van het Groene hart.	De plaatsing van de windturbines is alleen aan de orde als de Oostvlietpolder als bedrijfsterrein wordt ontwikkeld. Toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. Er wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld waarin de windturbines zijn opgenomen. In 2011 wordt de procedure gestart. Wanneer deze locatie niet haalbaar is een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar.	4
13	A4 Prins Clausplein Den Haag	Van <i>gewenste</i> locatie in studielocatie veranderd. Een lijnopstelling blijkt hier zeer moeilijk realiseerbaar vanwege verschillende belemmeringen.	Een lijnopstelling is alleen mogelijk wanneer dit wordt meegenomen in de plannen bij een eventuele herontwikkeling van het bedrijventerrein. Als hier geen sprake van is zal er in de gemeente/regio een alternatieve locatie moeten worden gevonden. De provincie verwacht dat dit alternatief binnen 2 jaar in bestemmingsplannen is opgenomen.	12
14	A12 Den Haag/Pijnacker (inclusief bedrijfsterrein Heron)	Studielocatie gebleven. Er zijn nog onduidelijkheden over externe veiligheid m.b.t. een gasleiding nabij Prins Clausplein.	Haalbaarheid uitzoeken. Wanneer deze locatie niet haalbaar is een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar.	9
15	A13 Ypenburg Den Haag	Studielocatie gebleven. Realisatie is goed mogelijk, maar mag locatie 16 niet in de weg staan.	Locaties 15 en 16 moeten samen goed onderzocht worden. Wanneer de locaties niet samen realiseerbaar zijn dan moet er voor 15 een alternatief gevonden worden. De provincie verwacht dat deze opstelling of een alternatief binnen 2 jaar in bestemmingsplannen is opgenomen.	12
16	A4 Rijswijk en Harnaspolder Schipluiden	Studielocatie gebleven. Realisatie is mogelijk, maar er zijn wel veel belemmeringen die verder onderzoek nodig hebben.	Haalbaarheid uitzoeken. Locaties 15 en 16 moeten samen goed onderzocht worden. Wanneer deze locatie niet haalbaar is een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar.	24
39	Nieuwe Waterweg Noord Maassluis	Was studielocatie. Technisch goed realiseerbaar.	2 ^e tranche locatie <u>vorig</u> convenant Rotterdams Havengebied. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 in bestemmingsplan is opgenomen na het verkrijgen van de status gewenste locatie door PS. Hiertoe is een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies <u>gewenst</u>	6
44	A16/A15 Ridderkerk	Studielocatie gebleven. Technisch zeer moeilijk. Alleen mogelijk wanneer grote groep tuinders samen participeren.	Haalbaarheid uitzoeken. Draagvlak voor participatie onder tuinders in kaart brengen. Wanneer deze locatie niet haalbaar is een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar .	12
45	Bedrijventerrein Hoeksche Waard Noord/A29	Studielocatie gebleven. Technisch goed realiseerbaar.	Gelegen in NL Hoeksche Waard; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplannen is opgenomen.	15 à 30
46	Kijfhoek Zwijndrecht	Studielocatie gebleven. Het gebied is sterk in ontwikkeling en ligt midden in provinciaal landschap.	Haalbaarheid uitzoeken. Windenergie wordt meegenomen in de mogelijkheden voor het te ontwikkelen gebied. Wanneer deze locatie niet haalbaar is een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar na het	12

			verkrijgen van de status gewenste locatie.	
47-8	Bedrijfsterrein Gorinchem Noord	Studielocatie gebleven, ondanks dat de locatie een prioritaire locatie is in de transformatievisie Merwedezone. Technisch realiseerbaar.	Gelegen in Groene Hart; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De windturbines dienen op of direct grenzend aan het bedrijfsterrein te worden gesitueerd.	6
47-2	A15/Betuwelijn Graafstroom	Deze locaties blijven een studielocatie als alternatief voor de locaties 47-1, 47-4, 47-6 en 47-8 en eventueel voor het behalen van de opgave voor de Merwedezone (40 MW).	Wanneer een van de locaties 47-1, 47-4, 47-6 en 47-8 niet gerealiseerd wordt dient een van deze locaties gerealiseerd te worden. Wanneer wordt gekozen voor een die aan de rand van het Groene Hart ligt, toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS.	12
47-3	Sliedrecht-Betuwelijn			
47-5	Merwedehaven Dordrecht			
47-7	A15/Betuwelijn H-Giessenlanden			
47-9	Avelingen Gorinchem			
50	Piershil-Spui	Technisch realiseerbaar. Was gewenste locatie.	Gelegen op rand Hoeksche Waard; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS.	
54	Dordtsche Kil 's-Gravendeel Zuid	Technisch realiseerbaar.	Gelegen op rand Hoeksche Waard; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is opgenomen na het verkrijgen van de status gewenste locatie.	9
57	Westersepolder+ Cromstrijen	Technisch realiseerbaar.	Gelegen op rand Hoeksche Waard; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar in bestemmingsplan is opgenomen na het verkrijgen van de status gewenste locatie.	6
66	N11 Alphen a/d Rijn	Technisch realiseerbaar. Gelegen in Groene Hart; project al geruime tijd in voorbereiding.	Gelegen in Groene Hart; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar na het verkrijgen van de status gewenste locatie in bestemmingsplannen is opgenomen.	12
67	Bodegraven Noord	Nieuwe locatie als compensatie voor het mogelijk wegvallen van de locaties 11 en 12.	Haalbaarheid uitzoeken. Wanneer deze locatie niet haalbaar is een alternatief zoeken en opnemen in het bestemmingsplan binnen 2 jaar na het verkrijgen van de status gewenste locatie.	15 à 30
70	Slufter-Zuid	Nieuwe locatie	Ligt in concentratiegebied	15
71	Maasmond	Nieuwe locatie.	Conform Convenant 2009; nader onderzoek nodig	15
72	Splitsingdam	Nieuwe locatie.	Conform Convenant 2009; nader onderzoek nodig	27
74	Calandkanaal	Nieuwe locatie.	Conform Convenant 2009; nader onderzoek nodig	6
75	De Beer	Nieuwe locatie.	Conform Convenant 2009; nader onderzoek nodig	6
80	Rozenburg	Nieuwe locatie.	Conform Convenant 2009; nader onderzoek nodig	6
82	Plaatweg	Nieuwe locatie.	Conform Convenant 2009; nader onderzoek nodig	9
83	Knooppunt Benelux	Nieuwe locatie.	Conform Convenant 2009; nader onderzoek nodig	6
84	Heineken Zoeterwoude	Nieuwe locatie	Gelegen buiten maar aan de rand van het Groene Hart; toetsing door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De provincie verwacht dat deze opstelling binnen 2 jaar na het verkrijgen van de status gewenste locatie in bestemmingsplannen is opgenomen.	12
85	A16 Zuidpunt Dordrecht	Nieuwe locatie	Haalbaarheid onderzoeken. Toeting door een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies en PS. De locatie ligt aan de binnenrand van vrijwaringsgebied. Bij het onderzoek dient in ieder geval gekeken te worden naar de effecten op het topgebied De Dordtse Biesbosch. Het belang van het topgebied is de openheid van het landschap en deze locatie kan invloed hebben op de beleving van die openheid van het landschap.	21
Totaal studielocaties				319-349

6.4 Te realiseren / gerealiseerde opstellingen

Locatie	Huidige MW	Opschaling in jaar ¹	MW na opschaling ²	Netto toevoeging	
8	A4 Papemeer Zoeterwoude	4,0	2020	6	2,0
9	N11 Spookverlaat Rijnwoude	12,0		12	0,0
19	Wordt vervangen door 18			Wordt verwijderd	
30	Zuidwal Rotterdam	12,6	2019	18	5,4
32	Breekwater Rotterdam	10,25	Wordt verwijderd i.v.m. bouw MV2 (2013)		-10,25
33	Landtong Rotterdam	14,9	2022	33	18,1
34	Nerefco	22,5	2017	27	4,5
35	Distripark zeezijde Rotterdam	15,0	Wordt verwijderd i.v.m. bouw MV2 (2013)		-15,0
36	Slufter Maasvlakte Zeezijde	13,5	2018	18	4,5
37	Slufter Maasvlakte Landzijde	12,0	2017	15	3,0
42	Hartelbrug Rotterdam	12,0	2018	18	6,0
47-6 ⁴	A15/Betuwelijn Giessenlanden	9,0			
49	Haringvlietdam Hellevoetsluis	3,6	2010	12	8,4
55	Mariapolder Strijen	4,8	2017	15	10,2
56	Westersepolder Cromstrijen	3,5	2010	15	11,5
59	Pallandtpolder Middelharnis	14,0	2021	18	4,0
61	Herkingen Dirksland	8,25	2020	9	0,75
62	Battenoord Middelharnis	3,6	2011	15	11,4
64	Piet de Wit Oostflakkee	21,0	2018	30	9,0
68	A12 Waddinxveen	12,0		12	0,0
76	Windpark Dintel	15,0			
77	Hartelkanaal (Hartel3) (Wervel 38)	22,5		22,5	0
78	Hartelkanaal(Hartel2)	12		12	12
	Overige solitaire turbines	9,3		14	0,0
	Totaal(exclusief solitair)	258,0		321,5	85,5

¹ Uitgaande van opschaling na 15 jaar.

² Uitgaande van vervanging door 3MW turbines met een onderlinge afstand van 350 meter.

³ Geen opschaling met 3 MW mogelijk.

⁴ De Statencommissie Ruimte en Wonen heeft in meerderheid uitgesproken geen voorstander te zijn van deze locatie

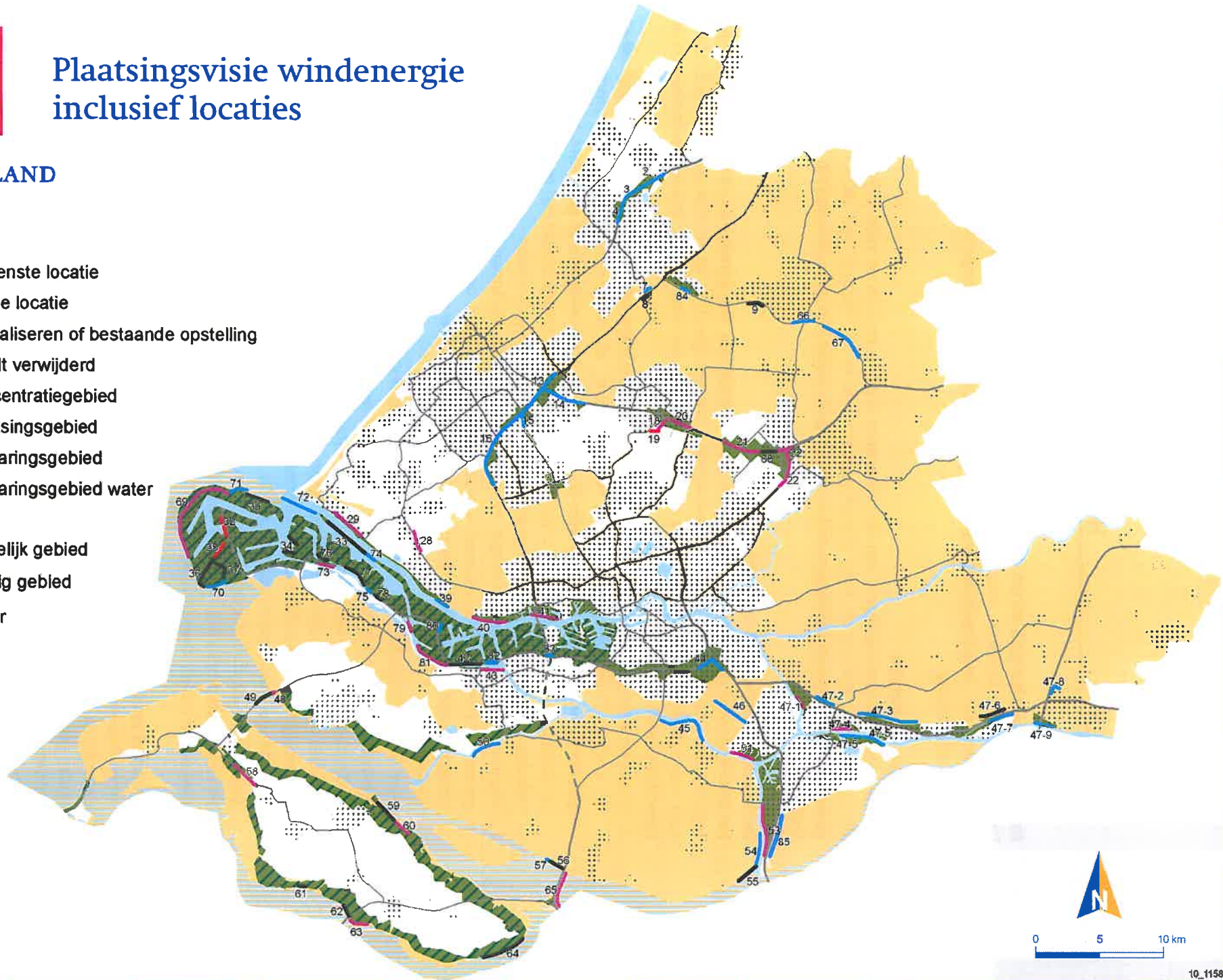

Plaatsingsvisie windenergie inclusief locaties

provincie **HOLLAND**
ZUID

Legenda

- Gewenste locatie
- Studie locatie
- Te realiseren of bestaande opstelling
- Wordt verwijderd
- Concentratiegebied
- Plaatsingsgebied
- Vrijwaringsgebied
- Vrijwaringsgebied water
- Stedelijk gebied
- Overig gebied
- Water

Om dit te bewerkstelligen en tot deze geactualiseerde nota te komen zijn een aantal stappen gezet. De rapportage hierover (zoals een bestuurdersconferentie, consultatieronde gemeenten, bijeenkomst voor projectontwikkelaars en het convenant windenergie Rotterdamse Haven) is te vinden in deze bijlage.

Ambtelijke consultatie

Samen met vertegenwoordigers van de gemeenten is de technische en ruimtelijke haalbaarheid van alle geplande locaties uit de Nota Wervel geëvalueerd. In het voorjaar van 2009 hebben regionale consultatiebijeenkomsten plaatsgevonden in de regio's Oude Rijn zone, Gouda-Den Haag en Goeree-Overflakkee.

Bestuurdersconferentie 8 mei 2009

De Zuid-Hollandse ambities zijn besproken met bestuurders van gemeenten en maatschappelijke organisaties. Er blijkt in het algemeen voldoende maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak te bestaan voor meer windenergie in Zuid-Holland en actualisatie van de Nota Wervel. Stakeholders noemen als bijzondere aandachtspunten:

1. Transitie naar een meer duurzame energievoorziening dient op meerdere fronten tegelijk plaats te vinden: Zowel energiebesparing, warmtekracht, als de toepassing van alle soorten van duurzame energie (zon, wind, getijde, bio-energie, etc.) zijn nodig om de gewenste veranderingen te realiseren. Het is geen kwestie van 'of wind, of zon, of energiebesparing' maar van 'én-én-én'. Windenergie is noodzakelijk in het pallet van verschillende technieken.
2. Implementatie van windenergie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van provincie, gemeenten en industrie. Hoewel windenergie soms vragen oproept bij de omgeving, dienen partijen samen de urgentie en de noodzaak uit te dragen en te werken aan draagvlak bij de bevolking.
3. Niet ieder landschap en ieder deel van Zuid-Holland is geschikt voor de plaatsing van windturbines. De afweging tussen duurzame energie en het behoud van het mooie Zuid-Hollandse landschap dient op zorgvuldige wijze plaatst te vinden.
4. Locaties die geschikt zijn voor windenergie dienen optimaal benut te worden. Dat wil zeggen dat, afhankelijk van plaatselijke omstandigheden en mogelijkheden, keuzes gemaakt kunnen worden betreffende masthoogte, turbinegrootte en configuratie en omvang van het project. Er zullen geen maximale afmetingen aan projecten worden opgelegd.
5. Het realisatieproces kan versneld worden als provincie en gemeenten concrete werkafspraken met elkaar maken over locaties, draagvlakontwikkeling en planologische procedures.

Bijeenkomst projectontwikkelaars 8 juli 2009

Op deze bijeenkomst zijn projectontwikkelaars voorgelicht over de stand van zaken rondom windenergie in de Provincie en welk beleid de provincie hanteert en gaat hanteren. Tevens heeft de provincie gepeild waaraan behoefte is om tot een snellere realisatie te komen en is aan de projectontwikkelaars gevraagd om aan te geven op welke locaties zij bezig zijn met het ontwikkelen van nieuwe projecten. Deze locaties zijn als studielocaties toegevoegd aan de Nota Wervelender. Projectontwikkelaars zullen betrokken worden bij het verdere proces.

Quick Scan van Nota Wervel locaties

Alle, nog niet ontwikkelde Nota Wervel locaties zijn onderzocht naar het technisch mogelijke plaatsingspotentieel. De locaties waar technisch de plaatsing van windturbines goed mogelijk is, zijn

studielocaties die in het kader van de volgende herziening van de PSV integraal worden afgewogen om te bezien of ze de status "gewenst" kunnen krijgen.

Wethoudersbezoeken van Nota Wervel locaties

In de maanden juli t/m september 2009 zijn de wethouders van milieu en/of ruimtelijke ordening bezocht om de stand van zaken te bespreken rondom de Nota Wervellocaties in de betreffende gemeente. Per locatie is geprobeerd om tot afspraken te komen voor een versnelde realisatie van de Nota Wervellocaties. De uitkomsten van de Quick Scan van de Nota Wervel locaties zijn tijdens deze gesprekken aan de orde gekomen.

Quick scan nearshorelocatie MV II

Door het bureau Arcadis is een studie uitgevoerd om de mogelijkheden voor nearshore windenergie bij de Maasvlakte 2 te onderzoeken. Deze studie concludeerde dat de realisatie van windenergie op deze locatie zeer moeilijk is vanwege ecologische aspecten (Natura 2000 gebieden) en de scheepvaartroutes.

Convenant Realisatie Windenergie in de Rotterdamse haven 5 september 2009

Op 5 september 2009 is het "Convenant Realisatie Windenergie in de Rotterdamse haven" ondertekend door de ministeries van Economische Zaken en VROM, de provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam, het Havenbedrijf van Rotterdam, het Rotterdam Climate Initiative (RCI), Deltalinqs, de Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA) en de Milieufederatie Zuid-Holland. Het convenant heeft een doelstelling van minimaal een verdubbeling naar 300 MW op openbare gronden in de haven voor 2020. De locaties waarop dit technisch mogelijk is zijn in kaart gebracht doormiddel van een quick scan welke dient als bijlage voor het convenant.

De voor de provincie belangrijkste passages uit het convenant zijn:

"Sprekend uit en komen het volgende overeen:

1. Partijen proberen een maximaal mogelijk bijdrage te leveren aan doelen van het Rijk en de provincie en zullen zich optimaal inspannen voor de realisatie van windturbines op de in de kaart van bijlage 1 aangegeven locaties en onder de in bijlage 2 aangegeven voorwaarden.
6. De Provincie Zuid-Holland zal, voor zover dit nog niet gebeurt is, de lichtblauwe (red: locaties die al in procedure zijn en die technisch reeds voldoende onderzocht zijn) en groene locaties (red: locaties waar nog technisch onderzoek nodig is, maar waarbij verwacht wordt dat deze spoedig gerealiseerd kunnen worden) uit bijlage 1 opnemen in hun provinciaal windenergie beleid als gewenste locaties en de oranje locaties als studielocatie.
8. Deltalinqs zal het toepassen van windenergie stimuleren onder haar leden, de gevestigde bedrijven. Deltalinqs zal deze bedrijven in samenwerking met het Havenbedrijf Rotterdam, de Provincie Zuid-Holland en het Rotterdam Climate Initiative benaderen en informeren over de mogelijkheden van windenergie. De bedrijven die interesse hebben in windenergie zullen door deze partijen gefaciliteerd worden om de mogelijkheden voor plaatsing op hun bedrijventerrein te onderzoeken;

Slotbepalingen:

- a) Dit convenant treedt in werking met ingang van de dag van ondertekening door alle partijen en eindigt op 21 december 2020.
- b) Jaarlijks is er een overleg waarin het proces geëvalueerd wordt. De provincie Zuid-Holland is hiervoor de secretaris en initieert dit overleg.
- c) In 2015 zullen partijen bijeen komen voor een uitgebreide evaluatie van het convenant. De stand der techniek en beleid op dat moment kan vragen om een update van de locaties."

Herziening PSV op basis van de Nota Wervelender

1. Toevoegen kaart plaatsingsvisie

2. Tekstuele wijzigingen Provinciale Structuurvisie pagina 61 en 62:

Vetgedrukt, tekst die wordt toegevoegd

Doorgehaald, tekst die wordt geschrapt

Windenergie

Plaatsingsvisie

In de plaatsingsvisie uit de Nota Wervelender zijn de eisen vanuit windenergie en de voorwaarden vanuit landschap en ruimtelijke kwaliteit afgewogen en met elkaar in balans gebracht. Daarmee is de plaatsingsvisie tevens onderdeel van het ruimtelijk beleid. Vanuit windenergie zijn in de afweging aspecten als voldoende windaanbod, technische en economische haalbaarheid betrokken. Vanuit ruimtelijke kwaliteit worden combinaties met technische infrastructuur, grootschalige bedrijvigheid en grootschalige scheidslijnen tussen land en water geschikt geacht. Gebieden die vanuit landschappelijk, cultuurhistorisch, ecologisch of recreatief oogpunt kwetsbaar zijn, worden uitgesloten. Mede door de grote omvang en ruimtelijke invloed van moderne windturbines is het van belang om zoveel mogelijk in te zetten op concentratie in geschikte gebieden en versnippering over de hele provincie te voorkomen. Dit leidt tot gebieden waar plaatsing gewenst is (plaatsingsgebieden) en waar deze uitgesloten wordt (vrijwaringsgebieden):

1. Plaatsingsgebieden

- Noordelijk deel van de provincie, boven de Nieuwe Waterweg en de Lek: zones langs snelwegen in combinatie met bedrijvigheid.
- Midden van de provincie: zone Maasvlakte –Rotterdam – Drechtsteden- Merwedezone gekoppeld aan grootschalige infrastructuur met bedrijvigheid en logistiek.
- Zuidelijk deel van de provincie: zones gekoppeld aan grootschalige infrastructuur (dammen, dijken) en grootschalige scheidslijnen tussen land en water.

2. Vrijwaringsgebieden

- De nationale landschappen Groene Hart en Hoeksche Waard, vanwege landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
- ~~De randen van het Groene Hart.~~
- Natura2000-gebieden, de EHS en beschermde natuurmonumenten, vanwege ecologische waarden.
- Provinciale landschappen, vanwege de landschappelijke en recreatieve waarden.
- Topgebieden cultureel erfgoed vanwege de cultuurhistorische waarden.
- Aanvliegroutes en – funnels van vliegvelden, vanwege veiligheidsrisico's.

3. Concentratiegebieden

Enkele **plaatsingsgebieden** zijn bij uitstek geschikt als concentratiegebied voor windenergie (windpark), namelijk het havengebied van Rotterdam (Maasvlakte en Europoort), de randzone van **Goeree-Overflakkee en de zuidrand van Voorne-Putten**. Deze gebieden worden als voorkeurslocatie beschouwd.

4. Randen Nationale Landschappen

Waar plaatsingsgebied en Nationaal Landschap aan elkaar grenzen, is plaatsing van windturbines onder voorwaarden mogelijk aan weerszijden van de begrenzing. Hier is een nadere beoordeling en afweging aan de orde op basis van maatwerk. Opstellingen moeten in deze randzones qua situering, aantal turbines en ashoogte ruimtelijk inpasbaar zijn en de kernkwaliteiten van het landschap niet onevenredig aantasten. Hierbij wordt uitgegaan van de fysieke, waarneembare topografische eigenschappen van het landschap. Voor de nadere beoordeling en afweging is ~~Waar plaatsingsgebied en vrijwaringsgebied elkaar raken~~ Hiervoor is tevens een onafhankelijk ruimtelijk kwaliteitsadvies vereist (bijvoorbeeld van het kwaliteitsteam voor het betreffende nationale landschap), gevolgd door een besluit van Provinciale Staten.

5. Solitaire windturbines

Solitaire windturbines zijn in beginsel toegestaan op grote bedrijventerreinen en in glastuinbouwgebieden van tenminste 50 ha.

6. Overig gebied

In de categorie overig gebied is plaatsing van windturbines in beginsel niet mogelijk, tenzij voldaan wordt aan de voorwaarden van de plaatsingsvisie.

~~Na de inspraak op de ontwerpnota~~

~~Wervelender en de besluitvorming hierover door PS wordt de definitieve De Nota Wervelender beschouwd als is een concretisering van de bovenstaande plaatsingsvisie. Deze concretisering zal in de herziening van de PSV worden opgenomen.~~

Externe ruimtelijke kwaliteitsadviezen over o.a. Groene Hart

Ten behoeve van de afronding van de Nota Wervelender is aan het Kwaliteitsteam Groene Hart, de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK - Eric Luiten) en de Provinciale Adviescommissie Leefomgevingskwaliteit (PAL) adviezen gevraagd. De PPC heeft op de ontwerpnota geadviseerd. De PARK, het Kwaliteitsteam Groene Hart en de PAL hebben geadviseerd over de effecten van windturbines op de ruimtelijke kwaliteit. De adviezen van de PARK en het Kwaliteitsteam Groene Hart gaan in op dezelfde aspecten. De PAL spreekt zich niet specifiek uit over het Groene Hart maar ondersteunt het advies van Eric Luiten en het proces waarbij een kwaliteitsteam wordt ingeschakeld.

- 1. Algemene lijn** - Op de hoofdlijnen onderschrijven zowel het advies van het Kwaliteitsteam Groene Hart, het advies van de PARK en de PAL de uitgangspunten van de Nota Wervelender. De PARK ziet mogelijkheden om de grenzen te accentueren waarbij het Kwaliteitsteam Groene Hart juist kiest voor het in stand houden van de openheid van het landschap en de omliggende gebieden. Het advies van de PARK en de PAL geven aan dat maatwerk mogelijk is en dat daarbij ruimtelijke kwaliteit één van de punten is die aan de orde moet komen. Dit is in lijn met wat nu in de ontwerp nota Wervelender staat. Allen onderschrijven het NIMBY effect van windturbines. In de adviezen wordt gepleit voor concentratie van de windturbines. De nota gaat daar ook van uit. Solitaire windmolens worden niet toe gestaan. Men geeft aan de turbines te koppelen aan grootschalige infrastructuur en de overgang van land en water.
- 2. Verschil in uitgangspunt** - Er zit één groot verschil in de uitwerking van de twee adviezen. Daar waar de PARK, net als de Nota Wervelender, uitgaat van turbines van ongeveer 3 MW met een maximale ashoogte van 100 m. Gaat het Kwaliteitsteam Groene Hart uit van een groter type turbines, met 5 MW vermogen en een ashoogte van 125 m. Het Kwaliteitsteam Groene Hart stelt daarbij ten onrechte dat alleen dit type turbines in aanmerking komen voor subsidie. In de Nota Wervelender gaan wij in zijn algemeenheid uit van turbines van ongeveer 3 MW. Hierdoor is sprake van andere mogelijkheden om turbines in te passen in het landschap. Het uitgangspunt van het Kwaliteitsteam Groene Hart doet wel de vraag rijzen of in het vervolg op de huidige nota in Zuid-Holland nagedacht zou moeten worden over de inpasbaarheid van deze grote turbines. Het gaat daarbij zowel om landschappelijke effecten als ook veiligheidscontour, die een groot beslag legt op de ruimte, waardoor de fysieke inpassing een complicerende factor is. In de Plaatsingsvisie van Nota Wervelender komt te staan dat bij de plaatsing in de randen van de Nationale Landschappen geldt dat de windturbines qua ashoogte moeten passen bij de structuur van het landschap. Dit moet in het kwaliteitsadvies worden meegenomen. In hoofdlijnen volgen we de adviezen van de PARK en het Kwaliteitsteam Groene Hart.
- 3. Tijdschhorizon Nota Wervelender** - De Nota Wervelender kent een tijdschhorizon tot 2020. Het ligt niet voor de hand dat in de periode waar de Nota over gaat turbines van de omvang, die het Kwaliteitsteam Groene Hart in beeld heeft zullen worden gerealiseerd. Het ligt dan ook vanuit die invalshoek niet voor de hand om bij de inpassing van windturbines uit te gaan van de grote turbines die het Kwaliteitsteam Groene Hart als uitgangspunt neemt.
- 4. Definitie randen** - In hun adviezen constateren de PARK en het Kwaliteitsteam Groene Hart, dat de grens van het Groene Hart een bestuurlijk planologische grens, een lijn op een kaart is. In nog al wat gevallen sluit deze lijn niet aan bij structuren in het landschap. Er wordt niet voor gepleit om door middel van de situering van windturbines deze grens in het landschap te bevestigen. Geadviseerd wordt aan te sluiten bij elementen uit het reële landschap. Dit betekent, dat er rond

de lijn op de kaart naar aanknopingspunten moet worden gezocht. Dit houdt in dat locaties zowel net buiten als net binnen het begrensde gebied kunnen worden gevonden. Door de schaal van de turbines gaat dit dan niet te koste van het landschap als zodanig. Zowel het Q-team als Eric Luiten vinden het niet wenselijk als de planologische grens plotseling een ruimtelijke werkelijkheid zou worden door plaatsing van windturbines op deze grens. Ten aanzien van de Hoeksche Waard constateert de PARK, dat in de Hoeksche Waard alleen turbines staan en zijn geprojecteerd aan de rand van het eiland. Op het eiland komen geen locaties voor. De randen zijn een in het landschap herkenbaar element van dijken. De plaatsen van turbines langs de randen doet geen afbreuk aan het landschap en markeert de natuurlijke grens van het landschap. In de Hoeksche Waard worden alleen windturbines aan de randen van het eiland voorgestaan. Hier geldt eveneens dat de te plaatsen turbines moeten aansluiten bij de schaal van het landschap.

- 5. Merwedezone** - De Merwedezone is een bijzondere rand van het Groene Hart en de AlbasserwaardVijfheerenlanden. Het wordt gekenmerkt door een overgang van land naar water. Er zijn een aantal infrastructurele voorzieningen aanwezig, die als drager voor de windturbines kunnen worden aangemerkt. Vanuit het Groene Hart is deze verstedelijkte rand goed zichtbaar. De windturbine locaties kunnen bijdragen aan het begrenzen van die rand. De provincie is dan ook van mening dat gelet op de aard van het gebied hier mogelijkheden zijn voor windturbine locaties.

De PCC heeft bij het ontwerp geadviseerd over plaatsingsvisie. De commissie kon zich toen vinden in de de nota.

Bijlage I: Advies PARK

ADVIES Wind in Zicht!

*Advies over de ruimtelijke kwaliteit
van windmolens in Zuid-Holland*

***provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit
in Zuid-Holland***

Eric Luiten - September 2010

Foto: Provincie Groningen

1. Aanleiding, bedoeling en reikwijdte van dit advies

In de Nota Wervelender geeft het provinciaal bestuur haar visie op de plaatsing van grote windmolens. Die visie is gebaseerd op een gewenste plaatsingsstructuur (drie plaatsingsstrategieën) met uitzondering van de zogenaamde uitsluitingsgebieden (zeven beleidscategorieën). Locaties die op gespannen voet staan met een uitsluitingscategorie of die niet helemaal aansluiten op de plaatsingsstrategie, maar die als gevolg van eerdere afspraken toch op de Locatiekaart zijn gezet, moeten nader worden bezien. Om daarover een weloverwogen besluit te kunnen nemen heeft het College van GS deze locaties ter beoordeling voorgelegd aan de adviseur ruimtelijke kwaliteit in de provincie Zuid-Holland. Het gaat concreet om de locaties aan de randen van het Groene Hart, de randen van de Hoeksche Waard en de randen van Goeree Overflakkee.

Tussen het moment van de adviesaanvraag en de besluitvorming in GS waren drie weken beschikbaar. Die periode is te kort om een uitgebreide virtuele visualisatie te (laten) maken waarin verschillende opstellingen, seizoenen, kijkrichtingen en standpunten kunnen worden gesimuleerd. Ook als die tijd er wel was geweest was het de vraag gebleven in hoeverre een dergelijke studie de discussie had kunnen beslechten. Naar mijn mening illustreren de meeste maatschappelijke en bestuurlijke reacties op de Nota Wervelender dat de discussie over plaatsing van windturbines vrij principieel bepaald is. Voorstanders van windenergie vinden windturbines wenselijk en aantrekkelijk, tegenstanders verdragen windturbines niet op het netvlies, ongeacht hun plaatsing.

Meer dus dan een poging tot schijnbare objectivering van de plaatsingsdilemma's is voorliggend advies een bijdrage tot het vervolmaken van de in de Ontwerp Nota Wervelender gepresenteerde redeneerlijn over plaatsing en verankering van nieuwe windturbines. Die redeneerlijn vormt in mijn ogen een zeer goede basis voor het beleid en zou met dit advies nog wat robuuster kunnen worden. Een deel van de extra consistentie is gelegen in het aanbrengen van hiërarchie in de elementen van de plaatsingsvisie.

2 De plaatsingsvisie van de provincie Zuid-Holland

Voordat wordt ingegaan op de verschillende elementen uit de adviesaanvraag moet worden gezegd dat ik me heb verbaasd over de wijze waarop de provincie de materie tot voor kort heeft benaderd. De locatiekaart uit de Ontwerp Nota vertoont nog steeds de kenmerken van het veel te hoge detailniveau dat in eerdere fasen van de beleidsvorming is gehanteerd. Het lijkt alsof de provincie haar medeverantwoordelijkheid voor een opgesteld vermogen aan windenergie van 1000 MW in 2020 in Zuid-Holland al te letterlijk heeft genomen. Door met alle gemeenten te gaan onderhandelen over mogelijke locaties heeft de provincie de verantwoordelijkheid van de energieproducenten overgenomen en althans in de Nota Wervel de grote ruimtelijke lijn uit het oog verloren. In mijn ogen heeft de kaart, waarop werd bijgehouden welke locaties in aanmerking konden komen voor de plaatsing van een of meer windturbines, onterecht een beleidsstatus gekregen en de insprekers op de Ontwerp Nota Wervelender uitgelokt om erg gedetailleerd te reageren. Mijn advies is dan ook om in de definitieve Nota de Locatievisie centraal te stellen en de Locatiekaart te ontdoen van de vele locatiesuggesties. De confrontatie tussen voorkeurszones en uitsluitingsgebieden is de essentie van het beleid en dat vormt de achtergrond waartegen het lokaal bestuur en de ondernemers hun onderhandelingen (moeten) voeren. Het leiderschap van de provincie – waarover op bladzijde 3 van de Ontwerp Nota wordt gesproken – bestaat dan uit het aanreiken van heldere spelregels.

3 Hiërarchie van plaatsingsoverwegingen

De drie overwegingen die leiden tot de plaatsingsstructuur (aansluiten bij grote infrastructuur, bedrijvigheid en grootschaligheid) zijn gebaseerd op het reële landschap. De fysieke, waarneembare, topografische eigenschappen zijn dus richtinggevend voor de plaatsing van windturbines. De uitsluiting van windturbines wordt daarentegen ingegeven door beleidscategorieën en een enkele veiligheidsnorm (Nationaal en Provinciaal Landschap, natuurbeleid, cultuurbeleid en aanliegroutes). Dergelijke aanduidingen zijn planologische abstracties, niet waarneembare afspraken over de werkelijke topografie. Mijn advies is om bij dilemma's over plaatsing de reële topografie te laten prevaleren omdat op die manier de visuele logica van de relatie tussen windturbines en omgeving wordt ondersteund. Omgekeerd zou het een slechte zaak zijn als door de plaatsing van windturbines de planologisch-administratieve beleidsgrenzen in het veld ineens tot expressie zouden komen in plaats van dat de fysieke kenmerken van de Hollandse topografie worden ondersteund of gerespecteerd.

De appreciatie van nieuwe windmolens is sterk beïnvloed door het feit dat er op veel plaatsen in Nederland enkele molens zijn gebouwd en op heel weinig plaatsen sprake is van een duidelijk cluster of lange lijn. Een grote spreiding van enkelvoudige turbines is niet bevorderlijk voor de ruimtelijke kwaliteit, zeker tegen de achtergrond van het streven naar nog hogere molens. Er gaat dan geen oriënterende of structurende werking meer van uit; er is alleen een alomtegenwoordige ruis van hier en daar een molen in het panorama. Mijn advies in het verlengde hiervan is om bij

plaatsingsdilemma's rond kleine clusters, opstellingen van 1 of 2 molens te schrappen c.q. af te wijzen.

4 Antwoorden op de adviesaanvraag

In het volgende behandel ik de vragen in de volgorde zoals ze zijn geformuleerd in de adviesaanvraag dd 31 augustus 2010. Mondeling is mij naderhand ook verzocht iets te zeggen over de randen van het Groene Hart.

- Hoeksche Waard

Passen de in de Nota opgenomen locaties in het beeld van de Hoeksche Waard?

Het is in algemene zin een goed voornemen om in de zuidwestelijke delta nieuwe windturbines in te zetten om de overgang van land en water te markeren. Dat bevordert de oriëntatie en ondersteunt de waarneembaarheid van de maatvoering van de grote eilanden. Daar moet bij worden gezegd dat ik ook het binnenkort te verschijnen advies van de Rijksadviseur voor het Landschap over windturbines in Nederland ondersteun. Zij adviseert om in de delta nieuwe windturbines langs de deltawerken (de grote keringen en dammen) te plaatsen. De strategie voor de Zuid-Hollandse eilanden wordt dan tweeledig: plaatsing op de overgang van land en water (reden: hoge molens vangen veel wind) en langs de deltawerken (reden: grote molens volgen grote infrastructuur). Dat betekent dat alle opstellingen aan de rand van de Hoeksche Waard goed verdedigbaar zijn. De status van Nationaal Landschap wordt bevestigd door geen binnendijkse windturbines toe te staan.

Hoe verhoudt een eventuele opschaling van de molens zich tot de ruimtelijke kwaliteit?

Omdat op de rand van land en water het centrale motto 'Hoge molens vangen veel wind' het best wordt gediend, ben ik van mening dat opschaling geen nadelige effecten heeft op de kwaliteit van het landschap. Integendeel, de situatie wordt er helderder en overtuigender van.

Wat is het effect van locaties 51 en 53 op de kwaliteit van de Hoeksche Waard?

Locaties 51 en 53 bevinden zich westelijk van de Hoeksche Waard aan de overkant van respectievelijk de Oude Maas en de Dordtse Kil, relatief smal water. Aangezien deze lijnopstellingen de contouren van de eilanden markeren adviseer ik ze door te zetten.

Zijn er maatregelen denkbaar om de inpassing in de Hoeksche Waard te verbeteren?

Er zijn geen maatregelen nodig. Alle pogingen om de visuele effecten van windturbines op het netvlies te verzachten zijn onheus.

- Goeree-Overflakkee

Waar kunnen uit het oogpunt van ruimtelijke kwaliteit op GOF het beste windmolens worden geplaatst?

In mijn ogen moet op de Zuid-Hollandse eilanden (dat wil zeggen op Putten, Overflakkee en Hoeksche Waard) een en dezelfde strategie worden gevolgd omdat de fysieke topografie en ruimtelijke kwaliteit sterk verwant is. Daarom ondersteun ik het beeld uit de plaatsingsvisie: overal de randen opzoeken en daar de ontwikkeling van aaneengesloten lijnopstellingen mogelijk maken.

Is de plaatsing van circa 100 windturbines mogelijk zonder de kwaliteit van het eiland geweld aan te doen?

Of het mogelijk is een dergelijk aantal te plaatsen zal afhangen van gedetailleerder onderzoek en de bereidwilligheid van regio en gemeenten om en dergelijke ontwikkeling te faciliteren. Het is evident dat het uitzicht naar en van het eiland zal veranderen maar in mijn ogen is de ruimtelijke kwaliteit van veel meer en veel belangrijkere factoren afhankelijk dat alleen het karakter van de horizon. Met de

plaatsing van veel turbines in de rand van GOF zal in elk geval het beoogde profiel van een milieuvriendelijk eiland krachtig worden uitgestraald.

Zijn er delen van de rand van GOF waar windturbines slecht inpasbaar zijn?

De korte termijn waarop dit advies moest worden geschreven bood onvoldoende tijd voor een nadere analyse van de rand van het eiland. Ik ben graag bereid daar zelf nader onderzoek naar te (laten) doen, dan wel betrokken te raken bij een eventuele verfijning van de plaatsingsvisie in samenspraak met de regio.

Zou een dubbele lijnopstelling aan de rand van GOF ook toelaatbaar zijn?

Afhankelijk van de lokale eigenschappen (dijkprofiel, oevers, kunstwerken, infrastructuur e.d.) zou de lijnvoering van nieuwe windturbines op de rand van GOF afwisselend een enkele en een dubbele lijn kunnen omvatten. Ook dit kan alleen op basis van gedetailleerdere analyses worden bepaald.

- Groene Hart

De voortschrijdende turbinetechniek leidt tot een nieuwe generatie zeer hoge molens, die op grote afstand waarneembaar zullen zijn. Dat roept bij een aantal insprekers vragen op over de (on)wenselijkheid van zichtbare molens die buiten de grenzen van het Groene Hart staan maar die wel vanuit het Groene Hart waarneembaar zijn. Mijn visie daarop is dat wat geldt voor Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee, mutatis mutandis ook geldt voor het Hollandse veenweidelandschap. De ruimtelijke kwaliteit van het Groene Hart is van veel meer en veel belangrijkere factoren afhankelijk dan de samenstelling van de horizon. Als de molens op of buiten de grenzen van het Groene Hart geplaatst zijn conform de uitgangspunten van de plaatsingsstructuur is er geen sprake van een diskwalificatie van de kernkwaliteiten van het Groene Hart zelf.

5 Tot slot

Hoewel dat misschien niet direct blijkt uit de toon van voorliggend advies neem ik de maatschappelijke bezorgdheid rond de plaatsing van nieuwe windturbines wel serieus. Ik ben dan ook benieuwd naar instrumenten of vaardigheden om de collectieve, veelal intuïtieve meningsvorming over dit onderwerp bespreekbaar te maken. Zoals gezegd heb ik niet zo veel vertrouwen in digitale driedimensionale visualisaties omdat die in mijn ervaring (bijvoorbeeld bij de tracévarianten van hoogspanningsleidingen) voor- en tegenstanders sterken in hun eigen gelijk. Dat roept de vraag op of er andere manieren zijn om de maatschappelijke impasse rondom windturbines te doorbreken. Omdat het in essentie gaat om een emotionele reactie op een fysieke vorm gaat mijn interesse uit naar de beeldende kunst, die in staat moet worden geacht op de schaal van de regio een eerste acceptatie en appreciatie op gang te brengen.

Bijlage II: Advies Kwaliteitsteam Groene Hart
Kwaliteitsteam Groene Hart, Advies NOTA WERVELENDER, oktober 2010 1
KWALITEITSTEAM GROENE HART
ADVIES NOTA WERVELENDER

1. Vraag

Probleemstelling

De provincie Zuid-Holland heeft met de Nota Wervelender haar beleid op het gebied van windenergie geactualiseerd. De Nota Wervelender vervangt de Nota Wervel uit 2003.

Nieuwe inzichten op het gebied van natuur- en landschapsbeleid en ruimtelijke ordening maken een actualisatie van het plaatsingsbeleid voor windturbines noodzakelijk.

De Nota Wervelender beoogt een versnelling te creëren in het realisatietempo van de locaties uit de Nota Wervel en gelijktijdig repeterende discussies over de noodzaak en de locatiekeuze betreffende windenergie te doen verminderen. Het gewijzigde (plaatsings)beleid wordt opgenomen in de Provinciale Structuurvisie.

Naast een positieve keuze voor windenergie in Zuid-Holland onderscheidt de Nota Wervelender ook gebieden waar windenergie niet wenselijk is. De plaatsingsvisie van de Nota Wervelender is ten opzichte van Nota Wervel gedeeltelijk gewijzigd als gevolg van recente beleidswijzigingen. Dit houdt ondermeer in dat plaatsing van windturbines in nationale landschappen niet is toegestaan. Hierop maakt de Nota Wervelender overigens een aantal uitzonderingen.

De Ontwerp Nota Wervelender heeft van 1 juni tot 20 juli 2010 in de inspraak gelegen. In de Provinciale Structuurvisie die op 2 juli in Provinciale Staten is vastgesteld is de plaatsingsvisie opgenomen. Deze plaatsingsvisie sluit de randen van het Groene Hart uit op basis van een aangenomen amendement. Dit in tegenstelling tot de Ontwerp Nota waarin de randen niet waren uitgesloten. Provinciale Staten wil in de definitieve Nota Wervelender uitsluitel over hoe om te gaan met het Groene Hart en haar randen. Ook zijn over deze problematiek een groot aantal zienswijzen ingediend. Het Kwaliteitsteam Groene Hart wordt hierover thans om nader advies gevraagd. Dit advies wordt door de provincie Zuid-Holland verwerkt in de Nota Wervelender die ter vaststelling aan Provinciale Staten wordt aangeboden.

Naast het Kwaliteitsteam Groene Hart is ook de provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit om advies gevraagd over de Nota Wervelender. Dit advies gaat in zijn algemeenheid in op de plaatsingsvisie. Daarnaast gaat dit advies, zij het summier, eveneens in op de consequenties voor het Groene Hart.

Adviesvraag

De provincie heeft concreet de volgende vragen aan het Kwaliteitsteam Groene Hart.

1. Kan het Kwaliteitsteam het begrip 'randen van het Groene Hart' nadere invulling geven vanuit ruimtelijke kwaliteit?
2. Kan het Kwaliteitsteam vanuit een gebiedstypering van de randen aangeven waar het plaatsen van windturbines verdedigbaar is? Welke overwegingen spelen daarbij een rol? Graag in dit advies in ieder geval de locaties 7 (Leiden), 47-8 (Gorinchem Noord) en 84 (Zoeterwoude / Heineken) betrekken.

Volgens de Ontwerp Nota Wervelender wordt voor de locaties in en aan de randen van het Groene Hart steeds afzonderlijk een advies aan het Kwaliteitsteam Groene Hart gevraagd. Vervolgens zal de Nota Wervelender, met dit advies, aan Gedeputeerde Staten en daarna aan Provinciale Staten voorgelegd. Dit houdt in dat bij elke locatie in of aan de randen van het Groene Hart een advies aan het Kwaliteitsteam zal worden gevraagd. Thans wordt gevraagd of het Kwaliteitsteam dit een gewenste procedure vindt. Een andere mogelijkheid is het opstellen van een generiek kader dat gebruikt kan worden bij de verdere uitwerking van deze locaties. Dit leidt tot de volgende concrete aanvullende vraag aan het Kwaliteitsteam:

3. Op welke wijze wil het Kwaliteitsteam Groene Hart Gedeputeerde en Provinciale Staten adviseren over de in detail uitgewerkte locaties in en aan de randen van het Groene Hart? Ter ondersteuning van de uitvoering van de Nota Wervelender ontwikkelt de provincie een toolbox voor gemeenten. Hierin wil de provincie graag ruimtelijke criteria opnemen om gemeenten te kunnen ondersteunen bij de inpassing van windturbines die passen in de plaatsingsvisie.
4. Kan het Kwaliteitsteam, in het kader van de toolbox voor gemeenten, benoemen welke criteria gehanteerd kunnen worden bij de ruimtelijke inpassing van windturbines in en aan de randen van het Groene Hart?

2. Nota Wervelender

In de praktijk blijkt de plaatsing van windturbines, ondanks de positieve milieudoelen een weerbarstige zaak. Meer dan de helft van de projecten die volgens het provinciaal beleid zijn toegestaan komen niet van de grond. Windenergieprojecten worden op lokaal niveau vaak bestreden door een kleine maar felle groep van tegenstanders. Een veel gehoord argument luidt: "We zijn niet tegen windenergie, maar wel tegen windturbines op deze locatie: ze ontsieren het landschap". Uit opiniepeilingen blijkt dat windenergie weliswaar een zeer ruim algemeen maatschappelijk draagvlak heeft, maar rond specifieke windprojecten zijn het vooral de direct omwonenden die tegen de plannen protesteren. De discussie heeft hiermee een hoog `not in my backyard` gehalte.

Met de Nota Wervelender wil de provincie Zuid-Holland:

- een versnelling creëren in het realisatietempo van de locaties uit Wervel
- een doorkijk geven naar de plaatsing van 1.000 MW in het jaar 2020.

Om dit te bereiken wil de provincie de plaatsingsvisie van de Nota Wervel aanscherpen als gevolg van recent beleid.

Eenzijds wil de provincie dit bereiken door locaties waar (te) veel discussie over is te schrappen en anderzijds sterker in te zetten op de zoekgebieden voor concentratiegebieden.

Dit heeft geleid tot de volgende plaatsingsvisie:

- concentratiegebieden voor grootschalige windenergie
- zones en gebieden waar het huidige plaatsingsbeleid (Nota Wervel 2003) wordt voortgezet
- gebieden waar plaatsing ongewenst is

Op figuur 1. staan de gebieden aangegeven waar volgens de Ontwerp Nota Wervelender de plaatsing van windturbines gewenst is.

Hierbij is de zone Noord (ten noorden van de Nieuwe Waterweg) en Midden (van Rotterdam tot en met de Merwedezone) voor het Groene Hart van belang.

In de zone Noord staan de windparken (volgens de Nota) langs grote lange infrastructurele lijnen. Windenergieopstellingen sluiten aan bij bebouwingscontouren en gebieden met economische dynamiek.

In de zone Midden, langs de as Maasvlakte-Rotterdam- Merwedezone, is concentratie van windenergie gewenst. Opstellingen sluiten (volgens de Nota) aan bij economische en logistieke dynamiek en stedelijke bebouwing.

Windturbines laten zich volgens de Ontwerp Nota Wervelender niet goed verenigen met cultuurhistorisch of landschappelijk waardevolle gebieden. Daar zijn windturbines ongewenst. De hoge turbines zouden daar de beleving van maat en schaal van het landschap negatief beïnvloeden. Het gaat om de volgende gebieden (zie figuur 2.):

- Nationale landschappen Hoeksche Waard en het Groene Hart.
- Windenergie is in Natura 2000-gebieden, beschermde natuurmonumenten en de EHS, vanwege de natuurwaarden in principe niet mogelijk.
- Provinciale landschappen, vanwege de landschappelijke en recreatieve kwaliteiten.
- Topgebieden cultureel erfgoed

Aan de randen van bovenstaande vrijwaringsgebieden (waar plaatsingsgebieden en vrijwaringsgebieden elkaar raken) is plaatsing van windturbineopstellingen onder voorwaarden dus mogelijk. De voorkeur gaat ook hier uit naar de combinatie met open wateren, dammen en dijken, hoofdinfrastructuur en bedrijventerreinen.

Alle locaties die midden in een nationaal of provinciaal landschap liggen worden in principe geschrapt, tenzij deze ver in procedure zijn of omdat er sprake is van een koppeling met een groot economisch complex.

Uitzonderingen hierop zijn:

- De locatie langs de N11

Deze ligt in het Groene Hart. Maar deze locatie is op verzoek van de gemeente aan de Nota Wervel toegevoegd. De locatie is gekoppeld aan het bedrijfsterein ten noorden van de N11 en het multimodaal centrum ten zuiden van de N 11. Omdat er reeds gevorderde planologische voorbereidingen zijn getroffen, is deze locatie gehandhaafd als studielocatie (15 MW).

- Bodegraven-Noord langs de N11 en gekoppeld aan bedrijfsterein Rijnhoek

Deze locatie is als compensatie gedacht voor andere geschrapte locaties in het Groene Hart

- Bedrijventerein Gorinchem Noord

Locatie bevindt zich buiten bestemmingsplan van het bedrijventerein, omdat plaatsing op het bedrijventerein niet mogelijk is vanwege de hindercirkels van de turbines zelf en de aanwezigheid van de aardgastransportleiding. Dit is in tegenspraak met de transformatievisie Merwedezone, waarin expliciet de eis staat dat windturbines binnen de contouren van het industrieterrein moeten worden geplaatst.

Voor bovenstaande locaties wordt, zo is in de Nota Wervelender vastgelegd, apart advies gevraagd aan het Kwaliteitsteam Groene Hart.

Locaties aan de randen van de nationale of provinciale landschappen

Alle locaties die aan de randen van de nationale of provinciale landschappen liggen worden zogenaamde studielocaties. Voordat deze locaties in een bestemmingsplan worden opgenomen, dient een advies aan het Kwaliteitsteam Groene Hart te worden gevraagd. Dit advies wordt samen met een voorstel van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten voorgelegd.

Voor het Groene Hart betreft het de volgende locaties:

- Bedrijfsterein Oostvlietpolder Leiden (6 MW); buiten nationaal landschap
- Uitbreiding bestaande locatie Zoeterwoude (3 MW); binnen nationaal landschap, onlangs zienswijze ingediend
- Bedrijfsterein Heineken Zoeterwoude (12 MW); buiten nationaal landschap
- Hardinxveld-Giessendam (9 MW); buiten nationaal landschap
- Sliedrecht Betuwelijn (9 MW); binnen nationaal landschap
- Graafstroom Betuwelijn (9 MW); binnen nationaal landschap

3. Advies

Algemeen: randvoorwaarden voor plaatsing van de huidige generatie windturbines

De techniek op het gebied van windenergie ontwikkelt zich voortdurend en in een hoog tempo. Als gevolg hiervan is het vermogen van de turbines toegenomen tot 5 MW. Dit vermogen wordt gehaald met turbines van 100-125 meter ashoogte. De tiphoogte (het hoogste punt van de wieken) bedraagt ca. 175 Meter.

Door de grotere hoogte van de turbines bedraagt de onderlinge afstand tenminste 450 meter. De hoogte van de turbines, de noodzakelijke onderlinge afstand en de overige beperkingen uit oogpunt van veiligheid vormen een ingewikkeld complex van randvoorwaarden die een landschappelijk

aanvaardbare wijze van plaatsing tot een niet eenvoudige ontwerpogave maakt. Daarnaast stelt het Kwaliteitsteam zich de vraag of er met turbines van 125 meter hoog in relatie tot bijzondere cultuurlandschappen zoals het groene hart nog wel op een betekenisvolle wijze aangesloten kan worden op de topgrafische gegevens van het landschap. De grootte van de hedendaagse generatie turbines en de onderlinge plaatsingsafstand vraagt om een andere ontwerpbenadering dan tot recent met de lagere turbines gebruikelijk was. Plaatsing van de nieuwe generatie turbines heeft in en om gebieden als het Groene Hart eigenlijk iedere relatie met de landschappelijke ondergrond verloren. In gebieden als de Flevopolders of in de Delta, waar een geheel andere maat en schaal van het landschap aan de orde is, ligt dit anders. Maar ook daar zullen opstellingen van de nieuwste turbines autonoom zijn en minder relatie vertonen met het onderliggende landschap. Daarvoor zijn de nieuwe turbines eenvoudig te dominant. Bij alle turbines geldt dat plaatsing van solitaire turbines of clusters met een gering aantal turbines moet worden vermeden. In de ogen van het Kwaliteitsteam ligt de ondergrens hierbij bij 6 turbines, maar is plaatsing in het Groene Hart niet aan de orde.

Bij plaatsing van kleinere turbines is er meer relatie met de topografie mogelijk en ontstaat een minder groot schaalverschil met het polderlandschap en de stadsranden. Bestaande molens die nu al in Zuid-Holland langs de randen van het Groene Hart staan (bijvoorbeeld bij Moordrecht en bij Zoeterwoude) hebben een hoogte van ongeveer 60 meter en verhouden zich daardoor nog met het omringende landschap. Naar de mening van het Kwaliteitsteam is het echter een illusie om op dit moment het ruimtelijk beleid te baseren op molens die in feite al door de techniek zijn ingehaald. Ook de subsidieverlening richt zich op de op dit moment meest rendabele windmolens.

Plaatsing van windturbines dient, in de wetenschap van de snelheid waarmee de techniek zich ontwikkelt, te worden beoordeeld vanuit de meest recent ter beschikking staande turbines. Naar de mening van het kwaliteitsteam bestaat de kans dat een windpark dat vergund is met kleinere molens uiteindelijk met grotere molens zal worden ingevuld, omdat het anders voor de initiatiefnemer niet rendabel te maken is.

Advies 1

Het is verstandig om bij de Nota Wervelender voor een reële beoordeling van de effecten van plaatsing van turbines in of nabij het Groene Hart uit te gaan van turbines van 125 meter hoog, een onderlinge afstand van 500 meter en lijnopstellingen bestaande uit tenminste 6 turbines. Plaatsing van minder turbines leidt op voorhand tot een verrommeld landschapsbeeld.

Deze gegevens hanteert het Kwaliteitsteam tevens als referentie bij de beantwoording van de vragen van de provincie.

Adviesvraag 1. Nadere invulling 'Randen van het Groene Hart'

Het Groene Hart is niet afgebakend op basis van duidelijk herkenbare geografische grenzen. De grenzen van het Groene Hart zijn tot stand gekomen op basis van planologische afspraken, waarbij onder andere een voorschot is genomen op toekomstige ontwikkelingen van steden en dorpen. De grens van het Groene Hart is dus in hoge mate een administratieve aangelegenheid. Door plaatsing van de turbines aan de rand van het Groene Hart toe staan kan een administratieve grens uitgroeien tot een ruimtelijke grens.

Als vervolgens gekeken wordt hoe de randen van het Groene Hart zijn opgebouwd dan wordt geconcludeerd dat deze vooral door de steden van de Randstad worden bepaald.

Op bijgaande figuur 3. is grofweg te zien waar de randen van de stad samenvallen met de rand van het Groene Hart. Opvallend is dat er relatief maar weinig 'groene vensters' zijn in de randen van het Groene Hart. Ook deze 'groene vensters' zijn op de figuur weergegeven.

Figuur 3. Gecombineerde kaart met de vrijwaringsgebieden en de zones waar windenergie volgens

de Ontwerp Nota Wervelender gewenst is. Hieraan zijn de stedelijke en groene randen van het Groene Hart toegevoegd.

In grote lijnen kan het Groene Hart worden beschouwd als een `leeg` landschap omgeven door een groot stedelijk gebied. De stedelijke skyline is in grote delen van het Groene Hart dan ook een manifest gegeven.

Adviesvraag 2. Plaatsing van windturbines in de randen van het Groene Hart?

Plaatsing in de verstedelijkte randen van het Groene Hart?

De plaatsingsvisie uit de Ontwerp Nota Wervelender streeft naar een koppeling met grote infrastructuur, bebouwingsconcentraties en grootschaligheid. Stedelijke gebieden zijn dergelijke bebouwingsconcentraties. Het Kwaliteitsteam vraagt zich af of het met de grote windturbines mogelijk is op een adequate wijze aansluiting te vinden bij stedelijke gebieden. De aanwezige belemmeringen voor plaatsing zijn in stedelijk gebied erg groot. Zo moet een turbine tenminste 4x de masthoogte van een woning afstaan. Dit wanneer de totale projectopbrengst minder dan 15 MW bedraagt. Bij overschrijding hiervan gelden nog strengere normen. Ook op bedrijfsterreinen zijn de plaatsingsmogelijkheden in de praktijk zeer gering. Wordt daarbij tevens de eis gesteld dat er in landschappelijk opzicht sprake moet zijn van een kwalitatief hoogwaardige lijnopstellingen (geen kleine clusters of solitaire opstellingen, zie paragraaf 2 van dit advies), dan lijkt de opgave van plaatsing van windturbines aan de rand van het Groene Hart onmogelijk.

Advies 2

Worden de landschappelijke randvoorwaarden voor de plaatsing van windturbines gevoegd bij de beperkingen uit oogpunt van techniek en veiligheid, dan is een verantwoorde plaatsing van turbines in gebieden die aansluiten op bebouwingsconcentraties en economische dynamiek vrijwel onmogelijk. Geadviseerd wordt hier dan ook van af te zien.

Plaatsing in de `groene vensters` van het Groene Hart?

De grootste kans om tenminste een hoogwaardige opstelling van windturbines voor elkaar te krijgen lijkt aanwezig in de `groene vensters` van het Groene Hart. Vanwege de aanwezige openheid en de mede hierdoor minder manifest aanwezige overige randvoorwaarden voor plaatsing is realisatie van windenergie hier in theorie denkbaar. Dit is vooral het geval bij de zuidelijke grens van het Groene Hart.

Is plaatsing van windturbines hier vanuit landschappelijk en ecologisch oogpunt wel aanvaardbaar? In theorie kunnen hier lange lijnopstellingen parallel aan de rivier of aan andere infrastructuur worden gerealiseerd. Deze lijnen kunnen aanwezige structuren in het landschap versterken/ondersteunen. Toch heeft het Kwaliteitsteam ook hierbij zijn ernstige twijfels. Deze zijn zowel landschappelijk als ecologisch van aard. Door de `groene vensters` vindt bovendien een belangrijk deel van de ecologische uitwisseling plaats tussen Groene Hart en natuur buiten het Groene Hart. Met name onder vogels en vleermuizen vallen regelmatig slachtoffers door windmolens en het is onbekend in hoeverre deze dieren windmolenlocaties al op voorhand mijden.

Met behulp van een lijnopstelling kunnen weliswaar topgrafische gegevens van het landschap worden benadrukt, maar de plaatsing 125 meter hoge turbines heeft anderzijds toch ook een groot uitstralings-effect op het landschap van het Groene Hart. De begrenzing van het Groene Hart volgt hier weliswaar topografische gegevens, maar dat wordt van een grotere afstand in het Groene Hart niet zo ervaren. Uit figuur 3 blijkt overigens ook dat de `groene vensters` in de randen van het Groene Hart schaars goed geworden is. Het `dichtzetten` van de `groene vensters` met windturbines zet de randen van het Groene Hart verder onder druk. Daarnaast zijn de `groene vensters` de enige overgebleven openingen in de rand van het Groene Hart en zijn daarom extra belangrijk voor de migratie van vooral vogels.

Natuurlijk wordt een landschap niet totaal verpest als je in de verte windturbines ziet staan, maar de illusie van een leeg landschap van een zekere maat en schaal tussen de steden wordt er zeker niet beter van. Dit is met behulp visualisaties eenvoudig aantoonbaar.

Advies 3

Geadviseerd wordt om ook in de `groene vensters` aan de randen van het Groene Hart niet tot plaatsing van windturbines over te gaan. De visuele invloed van de 125 meter hoge turbines op het `lege` landschap van het Groene Hart is hiervoor te groot. Er zal vanwege de hoogte van de turbines in grote delen van het Groene Hart niet worden ervaren dat ze aan de rand of buiten het Groene Hart staan. Daarnaast zijn de al schaars aanwezige `groene vensters` bij uitstek van belang voor de migratie van vogels en vleermuizen.

Overige adviesvragen (vraag 3 en 4)

Met de voorgaande adviezen zijn de eerste twee adviesvragen van de provincie beantwoord. Het Kwaliteitsteam Groene Hart adviseert hiermee niet over te gaan tot plaatsing van turbines in het Groene Hart. Ook in de `groene vensters` aan de randen van het Groene Hart wordt de plaatsing ontraden. In de stedelijke randen van het Groene Hart is plaatsing in de ogen van het Kwaliteitsteam zowel ongewenst door de zichtbaarheid van deze turbines van grote afstand, als door de feitelijke onmogelijkheid die wij voorzien om binnen de gestelde randvoorwaarden meerdere turbines te kunnen plaatsen.

De verdere beantwoording van de overige adviesvragen (3 en 4) wordt hierdoor overbodig.

Tot slot

Naar de mening van het Kwaliteitsteam moet de winning van duurzame energie zo efficiënt mogelijk worden aangepakt. De provincie Zuid-Holland beschikt daartoe over enkele kansrijke locaties in de delta en op de Maasvlakte, die in de Ontwerp Nota Wervelender ook worden genoemd. De randen van het Groene Hart zijn naar de mening van het Kwaliteitsteam een ongeschikte locatie, door het feit dat er vrijwel geen fysieke ruimte beschikbaar is (langs de stedelijke randen) en door het feit dat de enkele turbine die men wellicht hier en daar 'kwijt kan' een onevenredig grote impact zal hebben op de ervaring van leegte en openheid in het polderlandschap van het Groene Hart.

Tot slot vraagt het Kwaliteitsteam aandacht voor de sanering van oude windturbines in het Groene Hart. Het zou goed zijn als de Nota Wervelender zich ook hierover zou uitspreken.

Namens het Kwaliteitsteam Groene Hart,

Yttje Feddes, voorzitter

Achtergrondinformatie

aanvrager: provincie Zuid-Holland, contactpersoon: Bart Verschoor (bj.verschoor@pzh.nl / 070-4418456)

onderwerp / locatie: Nota Wervelender, plaatsing windturbines in en langs de rand van het Groene Hart in Zuid-Holland

landschappelijke kenmerken: divers; stadranden / veenweidegebied / droogmakerij / oeverwallen

datum adviesaanvraag: 24 september 2010

datum overleg: 20 september 2010

gebruikte informatie:

- Provincie Zuid-Holland, "Ontwerp Nota Wervelender", vastgesteld door GS op 8 oktober 2009 en 2 maart 2010

- Eric Luiten, Provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit in Zuid Holland, "Concept Advies Wind in Zicht!, advies over de

ruimtelijke kwaliteit van windmolens in Zuid-Holland", september 2010

Provinciale Adviescommissie Leefomgevingskwaliteit

College van GS van Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag

Datum : 20 oktober 2010
Onderwerp : **PAL advies ontwerpnota Wervelender**
Ons kenmerk : PAL 2010/030

Geacht College,

In de PAL-vergaderingen van afgelopen september en oktober is de ontwerpnota Wervelender besproken. Wij ondersteunen deze heldere nota in hoofdlijnen en komen naar aanleiding van deze besprekingen tot de volgende bevindingen.

Zet alle zeilen bij om de energievoorziening te verduurzamen

Wij beseffen dat windenergie slechts één van de beschikbare duurzame energieopties vormt. Om in 2020 de provinciale doelstelling om 20% van onze energie duurzaam op te wekken te bereiken zullen in praktijk alle haalbare en betaalbare duurzame opties dienen te worden benut. Zowel qua haalbaarheid als betaalbaarheid vormen windturbines op dit moment een aantrekkelijke optie, zonder daarbij de nadelen (met name visueel en auditief, maar ook voor vogels) uit het oog te verliezen. In de provinciale energienota 'Energie in nieuw perspectief' zijn de keuzes voor de diverse opties onderbouwd (focus op wind en warmte). In ons advies hierover van mei 2008 onderschrijven wij deze keuzes.

Maak windconcentratiegebieden onderdeel van een landschapsontwerp of duurzame gebiedsvisie

Vooraf grootschalige moderne cultuurlandschappen met een sterk industrieel karakter, zoals de Maasvlakte en andere delen van het havenindustriële complex, vormen prima windconcentratiegebieden, waarbij die windturbines ook een bijdrage kunnen leveren aan de ruimtelijke kwaliteit. Onze voorkeur gaat met name uit naar grootschalige lijnopstellingen die hier overgangen van water naar land accentueren. Wij ondersteunen dan ook de aanwijzing van die gebieden en zien een regierol voor het rijk of de provincie bij ontwerp en realisatie van deze windlandschappen, die ten minste onderdeel uitmaken van een landschapsontwerp of -plan en bij voorkeur onderdeel uitmaken van een duurzame gebiedsvisie. Windturbines vormen daarbij sterke visuele dragers van duurzaamheid.

Categoriseer de windturbines naar formaat

Voor de megamasten (met ashoogte ver boven de 100 meter en met wieken erbij qua tiphoogte zelfs vergelijkbaar met de Euromast (185 meter)) zien wij alleen plek binnen de windconcentratiegebieden binnen bepaalde randvoorwaarden. Wij pleiten dan ook voor het categoriseren van windturbines en voor het per gebied bepalen welke formaat nog past binnen het landschap.

Landschappelijke inpassing van windturbines vormt overal een ontwerpopgave

In dit advies sluiten wij ons aan bij de in de nota genoemde plaatsingsoverwegingen en bij de overwegingen uit het advies Wind in Zicht! van provinciaal ruimtelijk adviseur Eric Luiten.

Wij ondersteunen ook het proces waarbij een kwaliteitsteam (Groene Hart) of ruimtelijk adviseur een bijdrage levert aan de mogelijke inpassing van die turbines, waarbij wij de visie van Eric Luiten ondersteunen dat daarbij vooral de huidige en gewenste fysieke kenmerken van het landschap bepalend zijn. Dit is vooral van belang op locaties die zwaar ter discussie staan, zoals bij Heineken te Zoeterwoude. Aan die overwegingen willen wij graag toevoegen dat windturbines behalve overgangen van land naar water in sommige gevallen ook goed scherpe overgangen van stad naar open land of water kunnen markeren, waardoor ze logisch aansluiten bij het landschap en dit ook beter leesbaar maken en mogelijk zelfs versterken. Die landschappelijke inpassing vormt dan ook overal een ontwerpogave.

Steun voor vrijwaringsgebieden

Daar waar windturbines sterk afbreuk doen aan hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden dienen zij vermeden te worden (o.a. topgebieden en kroonjuwelen cultureel erfgoed). Deze overwegingen liggen mede ten grondslag aan de in de nota benoemde en door ons onderschreven vrijwaringsgebieden. Ook aan de randen van die vrijwaringsgebieden, zoals van het Groene Hart en Hoeksche Waard, dient plaatsing bij afbreuk aan de ruimtelijke kwaliteit niet mogelijk te zijn.

Vermijd plaatsing van solitaire turbines

Wij adviseren vanwege de landschappelijke versnippering die vrijstaande turbines geven deze niet toe te staan voor nieuwe situaties, maar hooguit bij uitzondering toe te staan ter vervanging van bestaande solitaire turbines, daar waar de landschappelijke schade beperkt is, mede om te voorkomen dat er in de toekomst kostbare saneringsopgaven ontstaan. Wij adviseren beleid te ontwikkelen waarin deze turbines worden uitgefaseerd (dus niet worden vervangen maar ontmanteld bij het bereiken van hun economische levensduur). Ook groepen van 2 of 3 molens dienen waar mogelijk vermeden te worden. Waar de in de nota beschreven concentratiegebieden en vrijwaringsgebieden overwegend in lijn zijn met rijksbeleid geldt dat voor de overige gebieden het rijk die plaatsing overlaat aan de provincies.

Samenvatting

Samengevat komen wij tot de volgende aanbevelingen:

- naast wind dient uiteraard ook naar andere opties gekeken te worden om de energievoorziening te verduurzamen, waarbij in praktijk alle zeilen zullen moeten worden bijgezet om de ambitieuze provinciale doelstellingen te bereiken.
- maak windconcentratiegebieden onderdeel van een landschapsonwerp of duurzame gebiedsvisie;
- categoriseer de windturbines naar formaat en plaats megamasten alleen in windconcentratiegebieden
- landschappelijke inpassing van windturbines vormt overal een ontwerpogave;
- schakel daarbij een ruimtelijk kwaliteitsteam of de provinciaal ruimtelijk adviseur in;
- wij ondersteunen de in de nota genoemde vrijwaringsgebieden;
- vermijd plaatsing van solitaire turbines;

De commissie hoopt u met bovenstaande inzichten van dienst te zijn bij de verdere ontwikkeling van de ontwerpnota Wervelender en ziet een spoedige reactie op dit advies met belangstelling tegemoet.

De Provinciale Adviescommissie Leefomgevingskwaliteit van Zuid-Holland,

L. van Rijn-Vellekoop

J.M. Brouwer

W.G.

Voorzitter

W.G.

Secretaris